

Pismo organistów diecezji tarnowskiej. Półrocznik

HOSANNA

ISSN 1899-4687

Rok XIX

Grudzień 2023 – maj 2024

1(40)

Kościół na wzór Chrystusa

- ★ Zakończenie V Synodu Diecezji Tarnowskiej!*
- ★ Nowa specjalność w DSO – KANTOR!*

Absolwenci DSO w 2023 roku. Stoją od lewej: Paweł Gawłowicz, Bartłomiej Węgiel, Kacper Wymazała, Grzegorz Wijas, Anna Skrzyaniarz, Jakub Siwak, Aleksandra Orzech, Krzysztof Chryc, Wojciech Zasadni, Sylwester Kita, Przemysław Nowak, Siedzą od lewej, ks. G. Piekarczyk, ks. S. Gamczarski, E. Świerczek, J. Stępień, D. Sowa i W. Kaczor.

*Chłopięcy Chór Katedralny
PUERI CANTORES
TARNOVIENSES,
laureat I i III miejsca
na festiwalu chóralnym
w Katalonii (16-26.09.2023 r.)*

*Chór Mieszany ZEW GÓR
z Łączką, laureat II nagrody
w czasie przesłuchań
na VII Ogólnopolskim
Festiwalu Chórów SACRA
ECCLESIAE CANTIO –
Tarnów 2023 (30.09.2023 r.)*

Od Redakcji

Drodzy Organisci
i Muzycy Diecezji Tarnowskiej!

21 kwietnia 2018 roku w bazylice katedralnej w Tarnobregu uroczystą Mszą św. poprzedzoną procesją z sanktuarium Matki Bożej Fatimskiej rozpoczęliśmy V Synod Diecezji Tarnowskiej. Dziś, kiedy ten numer trafia do Waszych rąk, po 5 latach trwania Synodu, wydłużonego z pewnością przez pandemię koronawirusa, jesteśmy już po uroczystym jego zakończeniu, które miało miejsce 2 grudnia 2023 roku w bazylice katedralnej w Tarnobregu. Hasło Synodu brzmiało: „Kościół na wzór Chrystusa”. Z pewnością za niedługo trafią do nas teksty synodalne, które – miejmy nadzieję – będą nam pomagały budować Kościół Chrystusa, do którego należymy przez sakrament chrztu św. i za który jesteśmy odpowiedzialni, na wzór, który On sam nam zostawił – w głębokiej czci skierowanej ku Trójjedynemu Bogu i posłuszeństwie Jego woli. To zadanie jest bowiem wciąż aktualne dla wszystkich diecezjan ochrzczonych, a szczególnie dla nas organistów, dyrygentów, muzyków kościelnych, którzy pełniimy tak ważne i odpowiedzialne funkcje w Kościele. Lektura tych dokumentów to dla nas obowiązek, bo musimy pamiętać, że liturgia to nie nasza prywatna sprawa, ale mamy stać na straży, by była ona sprawowana godnie i zgodnie z nauczaniem Kościoła Chrystusowego.

Jednym ze sposobów wyrabiania w sobie wrażliwości na wzór Chrystusa są coroczne rekolekcje organizowane dla wszystkich organistów naszej diecezji. Niestety, jest bardzo wielu wśród nas, którzy lekceważą sobie ten obowiązek. Dla przykładu podam, że w ostatnich rekolekcjach uczestniczyło nas 98 osób, a 10 usprawiedliwiło swoją nieobecność. Czyli zaledwie 108 organistów na 455 parafii poczuwa się do obowiązku uczestnictwa w rekolekcjach i troski o swoje wnętrza. Mamy nierazko pretensje do wszystkich dookoła, a sami nie potrafimy zadbać o siebie, a przecież wiadomo, że jak ryba zaczyna się psuć od głowy, tak człowiek zaczyna się psuć od serca. Jak na wszystko jest czas, tylko nie na „remanent” swojego wnętrza, to nawet Synod niewiele zmieni. Dołóżmy tutaj na przyszłość wszelkich starań, by ten czas świętych rekolekcji był dla każdego z nas osobiście otwarciem się na działanie Bożej łaski, szczególnie w tych sprawach muzycznych, które leżą nam na sercu.

Drodzy Organisci i Muzycy Diecezji Tarnowskiej! Wehodzimy już w czas Adwentu przygotowującego nas do uroczystości Bożego Narodzenia. Pozwólcie, że z pewnym wyprzedzeniem będę Wam życzył, by ten okres był dla Was czasem, w którym Zbawiciel da Wam na nowo odczuć swoją miłość. Niech napelni Was pokojem i radością, byście tym samym mogli obdarowywać innych. Niech pozwoli Wam zacerpnąć mocy, która swe źródło ma w betlejemskim żłóbku.

Z ofiarą Mszy św. celebrowanej w katedrze w Waszej intencji w noc Bożego Narodzenia

*Ks. dr Grzegorz Piekarczyk
Dyrektor Wydziału Muzyki Kościelnej*

ABSOLWENTAMI DSO W TARNOWIE W ROKU SZKOLNYM 2022/23 zostali: I stopień – Aleksandra ORZECH, Anna SKRZYNIARZ, Krzysztof CHRYC, Paweł GAWŁOWICZ, Sylwester KITA, Przemysław NOWAK, Jakub SIWAK, Kacper WYMAZAŁA, Wojciech ZASADNI oraz na II stopniu – Bartłomiej WĘGIEL i Grzegorz WIJAS. Uroczystość wręczenia dyplomów odbyła się w DSO w Tarnowie 24 czerwca 2023 roku. Wszystkim Absolwentom życzymy wiele radości płynącej z pełnienia posługi organisty. **GRATULACJE !!!**

* * *

TRWAJĄ ZAPISY do Diecezjalnego Studium Organistowskiego w Tarnowie na rok szkolny 2024/25 na specjalność **ORGANISTA** i specjalność **KANTOR**. W specjalności **ORGANISTA** nauka w Studium trwa 5 lat na poziomie podstawowym – I stopień (rok propedeutyczny plus 4 lata). Na poziomie zaawansowanym w formie Podyplomowego Studium Organistowskiego – II stopień – nauka trwa 2 lata (zobacz wewnątrz numeru). W specjalności **KANTOR** nauka trwa 2 lata. Zgłoszenia można składać w Szkole Organistowskiej przy ul. Dwernickiego 1 lub w Wydziale Muzyki Kościelnej Kurii Diecezjalnej Tarnowie po wcześniejszym umówieniu telefonicznym (tel. 606 332 134). Wszystkie szczegółowe informacje zamieszczone są na stronie www.muzyka.diecezja.tarnow.pl link: Szkoła Organistowska. Zgłoszenia trwają do 30 czerwca 2024 r. (możliwy termin do 15 września br. w miarę wolnych miejsc).

* * *

LAUREATAMI VII OGÓLNOPOLSKIEGO FESTIWALU CHÓRÓW „SACRA ECCLESIAE CANTIO – Tarnów 2023” organizowanego w Tarnowie 30 września 2023 roku zostali: w kategorii chóry mieszane – wyróżnienia: Parafialny Chór Mieszany „CANTORES S. JACOBI z Powroźnika oraz Chór Mieszany ZCK CANTANDO CANZONI ze Stróż (dyrygent: Dawid Nawalaniec), III miejsce: Parafialny Chór Mieszany z Janowic (dyrygent: Sławomir Łazarek), II miejsce: Chór Mieszany ZEW GÓR z Łącka (dyrygent: Marcin Wnęk), I miejsce: Chór Mieszany SCHOLA CANTORUM MAXIMILIANUM z Józefowa (dyrygent: Zbigniew Siekierzyński). W kategorii chóry kameralne – wyróżnienie: Chór Parafii Trójcy Przenajświętszej GAUDETE z Mielca (dyrygent: ks. Piotr Plata), III miejsce: Chór Kameralny VOX CORDIS z Bystrej Podhalańskiej

(dyrygent: Monika Smętek), II miejsce: Chór Kameralny VOX SANCTAE MARGARITAE z Dębna (dyrygent: Paweł Grabczyński), I miejsce: Chór Kameralny ALBA CANTANS z Rzeszowa (dyrygent: Kornelia Ignas). W kategorii chórów jednorodnych – I miejsce: Podkarpacki Chór Męski z Rzeszowa (dyrygent: Grzegorz Oliwa). GRATULACJE!!!

* * *

NOWE ORGANY PISZCZAŁKOWE W SŁOPNICACH w parafii św. Andrzeja Apostoła zostały pozytywnie odebrane przez Diecezjalną Komisję Muzyki Kościelnej Kurii Diecezjalnej w Tarnowie w dniu 13 października 2023 roku. Instrument posiada 29 głosów (II/P), trakturę gry mechaniczną, trakturę rejestracyjną elektryczną. Instrument wybudowała firma Dariusza Zycha z Wołomina. Uroczystego błogosławieństwa instrumentu dokonał JE ks. bp Andrzej Jeż 14 października 2023 roku, a ilościowy koncert prezentujący nowe organy w tym samym dniu zagrał Krzysztof Musiał, absolwent DSO w Tarnowie, a obecnie wykładowca w Akademii Muzycznej w Łodzi. Ks. proboszczowi Janowi Gniewkowi i wszystkim parafianom pięknego instrumentu (zob. 4 str. okładki) serdecznie GRATULUJEMY!!!

* * *

NOWE ORGANY PISZCZAŁKOWE W ŁAPCZYCY pobłogosławił ks. bp Andrzej Jeż 15 października 2023 r. Instrument firmy Verschueren wybudowany w 1978 roku został sprowadzony z Holandii i zamontowany przez Sławomira Piotrowskiego w kościele parafialnym. Posiada dwa manualy + pedał, 14 głosów (6+5+3), trakturę mechaniczną gry, jak i rejestrów. Pozytywnego odbioru instrumentu dokonała Diecezjalna Komisja Muzyki Kościelnej Kurii Tarnowskiej 19 maja 2023 r. Księdzu proboszczowi i wszystkim parafianom z Łapczycy – GRATULUJEMY!!!

* * *

Chłopięcy Chór Katedralny PUERI CANTORES TARNOVIENSES ZOSTAŁ LAUREATEM I i III NAGRODY w kategorii „Muzyka sakralna” na XII Międzynarodowym Festiwalu i Konkursie Chóralnym „CANCO MEDITERRANIA”, który odbywał się w Katalonii na wybrzeżu Costa Brava w Lloret de Mar i Barcelonie w dniach 19-23.09.2023 r. W kategorii, w której występowali PUERI z Tarnowa, startowało aż 16 innych chórów – także akademickich i uniwersyteckich – dlatego sukces dzieci i młodzieży z Małopolski tym bardziej cieszy. Chłopcy otrzyma-

li najwyższą ocenę od jury – excellent (96 punktów na 100 możliwych). W konkursie wzięło udział 19 chórów: z Czech, Słowacji, Indonezji, Wysp Owczych, Wenezueli, Hiszpanii i Polski. W Chłopięcym Chórze Katedralnym PUERI CANTORES TARNOVIESES śpiewają chłopcy z tarnowskich szkół podstawowych i średnich, łącząc obowiązki szkolne z pasją do muzyki i piękna. Była to już 43 podróż zagraniczna chóru, dzięki której – jak ufamy – PUERI z Tarnowa godnie reprezentują i promują swoje miasto i region na mapie Europy.

* * *

10 lipca 2023 roku, przeżywszy lat 87, zmarł

Eugeniusz GRZANKA

organista w parafii św. Michała Archanioła
w Złotej.

Pogrzeb odbył się 14 lipca 2023 r.
w kościele parafialnym w Złotej o godz. 14.30.

*

Pamiętajmy o naszym Współbracie
w osobistych modlitwach.
REQUIESCAT IN PACE!!!

Wydział Muzyki Kościelnej Kurii Diecezjalnej w Tarnowie informuje, że najbliższe

REKOLEKCJE DLA ORGANISTÓW

odbędą się w Gródku nad Dunajcem w jednej turze (!!!):
23-25 czerwca 2024 r.

Rekolekcje rozpoczną się w niedzielę (23 czerwca)
o godz. 19.00, a zakończą się we wtorek (25 czerwca)
o godz. 13.00.

Przypomina się, że zgodnie z postanowieniem ks. Biskupa Tarnowskiego zawartym w *Regulaminie Organistów Diecezji Tarnowskiej* wydanym w 2006 roku obecność na rekolekcjach dla organistów jest obowiązkowa, natomiast nieobecność na nich należy usprawiedliwić w Wydziale Muzyki Kościelnej Kurii Diecezjalnej w Tarnowie. Dotyczy to wszystkich organistów – także siostry zakonne – aktualnie grających, niezależnie od rodzaju umowy i wykształcenia.

Dla celów porządkowych swój udział w rekolekcjach należy zgłosić w Wydziale Muzyki Kościelnej telefonicznie, listownie lub przez e-mail do 21 czerwca 2024 r., by mieć zapewnione miejsce.

Ks. dr Grzegorz Piekarcz
Dyrektor Wydziału Muzyki Kościelnej

Uwagi organizacyjne:

– Zabierzmy ze sobą *Śpiewnik kościelny* ks. J. Siedleckiego!!!

Diecezjalne Studium Organistowskie im. ks. Kazimierza Pasionka w Tarnowie ogłasza nabór na rok szkolny 2024/25 na:

– specjalność: **ORGANISTA**

poziom podstawowy (I°) i poziom poddyplomowy (II°)

Poziom podstawowy – czyli stopień I – trwa 4 lata plus rok prepedeutyczny (dla zaczynających od „0”). Wykłady odbywają się w soboty (od października do czerwca) plus lekcje z gry na fortepianie i organach.

Poziom poddyplomowy – czyli stopień II – trwa 2 lata. Wykłady odbywają się w czwartki w godzinach popołudniowych (od października do czerwca) plus lekcje z gry na organach.

oraz

– specjalność: **KANTOR**

Nauka trwa 2 lata. Wykłady odbywają się w soboty (od października do czerwca) plus lekcje z gry na fortepianie.

Od kandydatów do DSO w Tarnowie wymaga się następujących dokumentów: podanie, życiorys, opinia ks. proboszcza, dwie fotografie, ostatnie świadectwo wykształcenia ogólnego oraz muzycznego (dla kandydatów na poziom podstawowy) oraz dyplom Studium Organistowskiego lub innej placówki o tym samym charakterze (dla kandydatów na Podyplomowe Studium Organistowskie).

Dokumenty te prosimy składać – po wcześniejszym telefonicznym umówieniu – w Diecezjalnym Studium Organistowskim w Tarnowie (ul. Dwernickiego 1, 33-100 Tarnów, tel. 606 332 134) lub w Wydziale Muzyki Kościelnej Kurii Diecezjalnej w Tarnowie (ul. Piłsudskiego 6, 33-100 Tarnów, tel. 14 63 17 348) do **30 czerwca 2024 r.** Szczegóły: www.muzyka.diecezja.tarnow.pl link: Szkoła Organistowska.

*Ks. dr Grzegorz Piekarcz
Dyrektor DSO w Tarnowie*

!!!

Uczestnictwo w rekolekcjach specjalistycznych dla organistów – propozycja czy powinność?

W *Regulaminie Organistów Diecezji Tarnowskiej* z 4 kwietnia 2006 roku czytamy:

Praca organisty jest przede wszystkim służbą wspólnocie kościelnej i udziałem w świętej liturgii, która jest uwielbieniem Boga przez Jezusa Chrystusa w Duchu Świętym. Kościół, polecając poszczególnym osobom ten rodzaj służby, stawia im wysokie wymagania i oczekuje od nich ducha ofiary w pełnieniu obowiązków oraz dążenia do osobistej świętości (Preambuła);

Każdy organista pracujący w parafii diecezji tarnowskiej zobowiązany jest do uczestnictwa w rekolekcjach, dniach skupienia i kursach organizowanych przez Wydział Muzyki Kościelnej. Proboszcz parafii powinien powiadomić organistę o terminie tych przedsięwzięć, udzielić mu urlopu i pokryć koszty z tym związane (art. 6, par. 4);

Organiście należy umożliwić wyjazdy służbowe, udział w rekolekcjach i dniach skupienia dla organistów, udział w sesjach szkoleniowych organizowanych przez Wydział Muzyki Kościelnej oraz wyjazdy z chórem parafialnym. Organiście przysługuje w tych przypadkach zwrot kosztów podróży i pobytu z kasy parafialnej. Dni te nie powinny być wliczane w urlop organisty (art. 8, par. 4).

Kościół Chrystusowy wymagając od każdego organisty osobistej świętości, stwarza dla nich warunki, by mogli do niej zdążyć. Rekolekcje specjalistyczne dla organistów są organizowane co roku w naszej diecezji, organiści mogą tam się spotkać ze sobą, wyciszyć, by na modlitwie niejako z boku popatrzeć na swoją posługę: jaka ona jest w oczach Bożych, a jaka być powinna? To niezbędny warunek, by tym wymaganiom sprostać. Rekolekcje te nie dają gwarancji świętości, ale niewątpliwie do niej w znacznym stopniu się przyczyniają. Stąd jest to warunek niezbędny, by posługę organisty pełnić jak najowocniej. Obowiązują zatem każdego organistę w naszej diecezji niezależnie od rodzaju umowy czy stanu duchownego.

xgp

* * *

Głosa o psalmie responsoryjnym (Wczoraj i dziś psalmu responsoryjnego)

Wprowadzenie

Zagadnienie psalmu responsoryjnego było nie tylko w centrum zainteresowania rozważań naukowców różnych dziedzin, ale swoje miejsce znalazło również w wielu opracowaniach monograficznych i popularyzatorskich. Z pewnością nie wyczerpie tematu wspomnienie publikacji ks. Z. Bernata, ks. St. Czerwika, R. Falsini'ego, ks. B. Nadolskiego, ks. I. Pawlaka, ks. Z. Piaseckiego czy ks. J. Zimnego¹. Miejsce i rolę psalmu w liturgii można rozpatrywać z różnych punktów widzenia i w różnych rzeczywistościach. W teologiczno-biblijnym aspekcie interesować nas będzie funkcja psalmu, który w dokumentach Kościoła w odnowionej po Vaticanum II liturgii przedstawiany jest jako przedłużenie czytań ze Starego Testamentu, natomiast w zakresie liturgicznym wyjaśniana jest rola, jaką spełnia przy głoszeniu słowa Bożego. Za słuszne należy uznać stwierdzenie, że poetycka forma biblijnego czytania, jaką jest psalm, oddziałuje na słuchacza inaczej niż proza, a jej śpiewana wersja tylko to oddziaływanie wzmacnia. Nie może być inaczej, bowiem poezja liryczna sama w sobie domaga się śpiewu, co czynił już, jak przekazują święte księgi, biblijny król Dawid². Właśnie muzyczne opracowanie tekstu psalmowego, jego forma i rola, jakiej nabiera wspólny śpiew w dialogu liturgicznym w miejsce dawnego wykonania przez chór czy wykwalifikowaną scholę, jest tematem niniejszego studium.

Historia

Słowo żywe czy pisane od wieków spełnia ważną rolę w kształtowaniu kultury ludzkiej, światopoglądu, tworzenia opinii czy wreszcie upowszechniania idei. Jest również podstawowym narzędziem w przyswajaniu wiedzy, przekazywaniu war-

¹ Ks. Z. Bernat, *Śpiew i muzyka kościelna w odnowionej liturgii*, [w:] *Wprowadzenie do liturgii*, red. ks. F. Błachnicki, Poznań 1967; R. Falsini, *Gesty i słowa Mszy świętej*, tłum. A. Porębski, Kraków 2004; M. Konieczny, *Responsorium*, [w:] EK t. XVII, szp. 24, Lublin 2012, ks. B. Nadolski, *Gesty i słowa w Eucharystii*, Kraków 2009; Tenże, *Liturgika*, t. IV: *Eucharystia*, Poznań 1992 i *Liturgika*, T. II *Liturgia i czas*, Poznań 1991; oraz Tenże, *Wprowadzenie do liturgii*, Kraków 2004, ks. I. Pawlak, *Muzyka liturgiczna po Soborze Watykańskim II w świetle dokumentów Kościoła*, Lublin 2000, ks. Zb. Piasecki, *Psalm responsoryjny jako aktualizacja czytań mszalnych*, ks. St. Ziemiański, *Śpiew psalmów w liturgii*, [w:] *Wprowadzenie do liturgii*, red. ks. F. Błachnicki, Poznań 1967 ks. J. Zimny, *Muzyka i śpiew kościelny. Kształcenie organistów*, Sandomierz 2004.

² Szerzej na ten temat zob. ks. Zb. Piasecki, *Psalm responsoryjny...*, dz. cyt., s. 7-11.

tości czy nawet w kierowaniu procesem wychowania³. Nie inaczej jest ze słowem Bożym, w którym Bóg niewidzialny zwraca się do człowieka, na niego oddziałuje, a ludzie mogą dostrzec to Boże orędzie i nim się w życiu kierować. Jak bowiem mówi Pismo Święte, „żywe jest słowo Boże i skuteczne [...] zdolne osądzić myśli i pragnienia serca” (Hbr 4,12). Szczególnym miejscem jego przekazywania i nieustannej aktualizacji zbawienia ludzkiego jest liturgia Mszy św. oraz przekazane nam przez Chrystusa polecenie: „Idźcie więc i nauczajcie wszystkie narody [...] Uczcie je zachowywać wszystko, co wam przykazałem. A oto Ja jestem z wami przez wszystkie dni, aż do skończenia świata” (Mt 28,19-20). Stąd w świetle Konstytucji o liturgii sprawowanie świętych czynności i głoszenie Ewangelii nie ogranicza się tylko do kultu, ale raczej do dialogu między Bogiem i człowiekiem, który wyraża się poprzez potrójną funkcję słowa Bożego jako:

- a) orędzia zbawczego, które proklamowane jest w czytaniach biblijnych,
- b) odpowiedzi wiary zebranych wyśpiewanej w psalmie responsoryjnym,
- c) aktualnej interpretacji czytań i tekstów liturgicznych w homilii.

Jeśli jednak chcemy lepiej zrozumieć rolę i funkcję psalmu responsoryjnego w obecnej liturgii, nie sposób nie poznać zmian, jakie zachodziły w jego układzie od początku dziejów Kościoła aż po Vaticanum II, choćby w skrótej formie. Pierwowzorem psalmu w liturgii słowa jest śpiew gradualny, w którym pierwsza jego część intonowana przez kantorów podaje werset psalmu do odśpiewania przez chór, zaś druga część gradułu była wykonywana przez kilku śpiewaków. Zwyczaj śpiewania psalmów między lekturą Pisma Świętego był znany na wschodzie od starożytności i praktykowany w synagodze w sprawowanych nabożeństwach. Bardzo wyraźnie schemat tej praktyki zaznaczył się za czasów Tertuliana: czytanie – śpiew – modlitwa⁴. Był to rodzaj specjalnej melorecytacji psalmu (kantyleny) z dobranym wersem podawanym ludowi do zapamiętania i powtarzania. Podobna praktyka towarzyszyła pierwszym gminom chrześcijańskim, które zachęcone słowami apostoła Pawła ochoczo śpiewały psalmy, hymny i kantyki. Zasadniczą różnicą było porzucenie akompaniowania przy śpiewie psalmów na instrumentach. Śpiewna recytacja sprzyjała potęgowaniu odbioru tekstu psalmowego jako słowa Bożego do zebranego ludu. Taki schemat dotrwał do czasów papieża Grzegorza Wielkiego, znanego jako reformatora liturgii i śpiewów. Ponieważ lud stopniowo włączał się w śpiew poprzez wspomniany wyżej werset albo krótką aklamację, zwaną *responsum*, psalm wykonywano w formie dialogowej. W ten sposób rozwinął się i został zaakceptowany psalm między czytaniem jako najpierw czytany, a potem śpiewany poemat liryczny zawierający respons (R) i wersety (V), których ilość nie była stała. Należy podkreślić, że psalm gradualny był wykonywany zawsze z miejsca przeznaczonego do proklamacji słowa Boże-

³ F. Schöneberg, *To co ludzkie w mowie Bożej*, Kraków 1967, s. 226. Jeszcze dalej idzie F. Rudder, którego zdaniem słowo (język) stanowi miejsce i narzędzie wymiany oraz kontaktu między ludźmi. Cyt. za ks. Zb. Piasecki, *Psalm responsoryjny...*, dz. cyt., s. 15.

⁴ ks. B. Nadolski, *Liturgika...*, dz. cyt., s. 137

go ze względu na swoją kerygmatyczną funkcję⁵. W kolejnych wiekach zarówno *recytatyw* psalmu, jak i *responsum* otrzymywały coraz bogatszą melodię, co z kolei stwarzało zapotrzebowanie na profesjonalnie wyszkolonych wykonawców, którzy biegli w sztuce wokalne mogli te śpiewy zrealizować. Najpierw solowo, a z czasem i w grupach z konkretnym podziałem na dwa chóry, co przypominało formę antyfonalną. Z powodu bogactwa melodii zredukowano ilość wersów do jednego, aby nie przedłużać muzycznie rozbudowanego śpiewania wersów przy muzycznie rozbudowanym *responsie*. Spowodowało to, że w miejsce prostego w formie śpiewu *responsum* dla ludu powtarzanego po wersetach kantora powstały prawdziwe arcydzieła sztuki muzycznej, przez co zatraciła się jego pierwotna, kerygmatyczno-dialogowa rola w liturgii⁶. Ograniczona była również medytacyjna funkcja psalmu. Dopiero ożywienie ruchu liturgicznego, dotyczące psalmu między czytaniem, sprawiło stopniowy powrót do dialogowanej jego formy, którą ugruntował Sobór Watykański II. Wprowadzenie języka ojczystego do liturgii stanowiło kolejne wyzwanie związane z przywróceniem temu śpiewowi właściwej funkcji oraz formy dialogowej, w której muzyka nie dominuje nad słowem, ale je uwydatnia⁷. Wyraźnie o tym mówi *Ordo Lectionum Missae*, zwracając uwagę również na staranne dopasowanie psalmu *responsoryjnego* do przeznaczonych na dany dzień czytań. Reasumując powyższe, można zauważyć, że w odnowionej liturgii psalm *responsoryjny* aktualizuje czytania biblijne na trzech płaszczyznach: kerygmatycznej – poprzez syntezę lektury Pisma Świętego, dialogowej – przez przyjęcie głoszonego słowa Bożego wyrażonego wspólnym śpiewem refrenu, i medytacyjnej – bowiem skłania do rozważania podanych treści w aspekcie współczesnej misji Kościoła⁸. Jego funkcjonalność została uwarunkowana przez właściwy dobór treści zawartych w psalmie, jak i odpowiednią jego formę. Nad tą pierwszą kwestią czuwali liturgiści i powołane komisje do jego (psalmu) zatwierdzenia. A jak wygląda współcześnie ta druga funkcja przy założeniu, że poetycka forma domaga się śpiewu? Zostanie to przedstawione w kolejnych akapitach z punktu widzenia ponad 50-letniej praktyki organistowskiej w tuchowskim sanktuarium.

Praktyka

Nie ulega wątpliwości, że dla współcześnie żyjących język poezji hebrajskiej jest w zasadzie obcy i aby został zrozumiany i przyjęty, konieczne jest, żeby przekład tekstów psalmowych uwzględniał ducha języka narodowego, prawa, jakie nim rzą-

⁵ ks. Zb. Piasecki, *Psalm responsoryjny...*, s. 60. Oczywiście nie był to najwyższy stopień ambony, który rezerwowano tylko do czytania/śpiewania Ewangelii.

⁶ Jak pisze ks. Z. Piasecki, wierni bardziej interesowali się muzyką niż słowem. Tamże, s. 63. Nie sposób nie wspomnieć również praktyki zastępowania psalmu pieśniami.

⁷ Porównaj zalecenia *Instrukcji o muzyce w świętej liturgii* (IM), *Konstytucji o świętej liturgii* (KL) czy *Wprowadzenia ogólnego do mszału rzymskiego* (IGMR).

⁸ Zob. ks. I. Pawlak, *Muzyka liturgiczna...*, dz. cyt., s. 318.

dzą, a także jego charakter. Nie bez znaczenia jest również fakt, że niektóre rzeczy oczywiste w języku łacińskim były nie do przyjęcia w języku ojczystym, ze względu na formę⁹. W reformie liturgicznej najważniejszym wydaje się zaangażowanie do śpiewu wspólnego, gdzie – i jak tylko jest to możliwe – zgromadzenie liturgiczne, a w nim każdy z uczestników z osobna mógłby nawiązać dialog zbawienia. Są wymieniane trzy rodzaje dialogowej formy wykonania psalmu responsoryjnego:

- a) psalmodia responsorialna – psalmista lub kantor intonuje refren i śpiewa wersety, a wierni po każdej strofie odpowiadają refrenem,
- b) psalmodia responsorialna naprzemienna – psalm śpiewa zgromadzenie podzielone na dwa chóry, a refren powtarzają wszyscy,
- c) lektura – lektor lub kantor czyta wersety, a lud odpowiada śpiewem refrenu¹⁰.

Bardzo szybko po Vaticanum II pojawiły się schematy tekstowo-melodyczne psalmów responsoryjnych na poszczególne okresy roku liturgicznego, które choć chętnie śpiewane w kościołach, nie miały ścisłego związku z czytaniem dnia powszedniego czy świątecznego. Dużą rolę odegrał w tym dziele Kościół tarnowski, bowiem tu właśnie za sprawą odpowiedzialnego za muzykę w diecezji ks. Kazimierza Pasionka powstały do przygotowanych przez ks. Piotra Gajdę refrenów oraz wersów psalmowych melodie nie tylko łatwe i przystępne dla wiernych, ale też oddające ducha liturgii. Zapobiegliwy i bardzo zaangażowany ksiądz Pasionek domowym sposobem – na papierze światłoczułym – wydrukował je w 2 częściach (na niedziele zwykłe i uroczystości kościelne oraz do świątych i przy sprawowaniu sakramentów i sakramentaliów), które szybko rozeszły się w Polsce. Do dziś są śpiewane w wielu kościołach i nawet ponowne ich opracowanie do zatwierdzonych przez Watykan tekstów nie wyrugowało ich całkiem z użycia¹¹. Najlepszym tego przykładem jest psalm responsoryjny w liturgii Wielkiego Piątku.

Pierwszą księgą liturgiczną w języku łacińskim, która zawiera proste melodie psalmu, jest *Graduale simplex* w edycji watykańskiej dopiero z 1988 roku¹². To

⁹ Mówi o tym *Instrukcja o muzyce w świętej liturgii* z 1969 r, nr 54. Por. L. Deiss, *La psalme graduel*, cyt. za ks. Z. Piasecki, *Psalm responsoryjny...*, dz. cyt., s. 90.

¹⁰ Ks. Z. Piasecki, *Psalm responsoryjny...*, dz. cyt., s. 96.

¹¹ Ks. P. Gajda, *Z historii soborowej odnowy obrzędów mszy świętej*, [w:] *Cantate Domino canticum novum*, red. ks. S. Garnczarski, Tarnów 2004, s. 153-224, ks. K. Pasionek, *Śpiewy międzyleckcyjne*, Tarnów 2004.

¹² Wcześniej pojawiło się jako dokument Stolicy Apostolskiej tłumaczenie ogólnego wprowadzenia do mszału rzymskiego, w którym również temat psalmu jest poruszony. Zob. ks. S. Czerwik (tłum.),

w niej się pojawia nazwa psalm responsoryjny i dawna dialogowana forma. Natomiast *Ordo Lectionum Missae* zaleca jego śpiewanie na sposób responsorialny, proponując dwie odmiany: *a capite* – w której respons powtarza się po wersetach psalmowych i *a laterae* – w której zgromadzenie liturgiczne dopowiada część responsu (np. nasze *responsorium breve* w jutrzni i nieszpotech). I choć liturgiści wysuwają wątpliwości, czy psalm ma być zawsze śpiewany, generalnie przyjęła się ta pierwsza forma dialogu¹³. W kościele polskim przyjął się 11-sylabowy/zgłoskowy refren psalmowy, choć zdarzają się i wyjątki; np. 12-sylabowy/zgłoskowy respons: „Duch mój się raduje w Bogu Zbawcy moim”. Jak konkluduje I. Pawlak, „stały schemat zgłoskowy stwarza niepowtarzalną szansę na komponowanie do nich prostych melodii, chętnie podejmowanych przez wiernych”¹⁴.

Obok tekstu bardzo istotnym elementem wykonania psalmu jest melodia, która powinna posiadać odpowiednią formę muzyczną. Stąd połączenie tych dwóch składowych w jedną, niosącą istotny przekaz wiary całość wymaga od psalmisty/kantora nie tylko uprzedniego przygotowania, ale i dokładnego przemyślenia. Ponieważ ponad 300 (łącznie) melodii do psalmów responsoryjnych przekazanych w śpiewnikach zarówno diecezjalnych, jak i ogólnopolskich oraz zebranych w zbiorach melodii do śpiewu między czytaniem, mimo rytmizacji, opartych jest na wzorcach gregoriańskich, warto mieć świadomość poprawnego ich wykonania. Na początku zwróćmy uwagę na charakter melodii w kontekście treści tekstu psalmowego. Przy doborze bowiem melodii do psalmu należy starać się połączyć jej klimat określony trybem czy skalą muzyczną z przesłaniem zawartym w refrenie i wersach psalmowych, skoro w zamierzeniu ma się zrealizować nie tylko kerygmaticzna, ale i medytacyjna funkcja.

MZ: Idź - my z ra - do - scią na spot - ka - nie Pa - na.
Do - Cie - bie Pa - nie z głę - bo - ko - ści wo - lam.

W prezentowanym przykładzie radosny nastrój tekstu wynikający ze spotkania z Panem w żaden sposób nie koresponduje/współgra z linią melodyczną psalmu. Natomiast przesłanie drugiego refrenu świetnie dopełnia podana melodia. To samo dotyczy będzie wzorców opartych na melodiach polskich pieśni czy śpiewów z obcych źródeł. Niekiedy jednak tworzenie kontrafaktur oddaje rozwojowi muzyki liturgicznej tzw. lwią przysługę. Najlepiej to odda poniższy przykład, w którym do znanej melodii pieśni wielkanocnej *Zwycięzca śmierci* podłożono tekst refrenu z okresu Narodzenia Pańskiego. Wydawać by się mogło, że wszystko się zgadza, akcenty tekstu i oparcia rytmiczne się pokrywają, tylko

Wprowadzenie teologiczno-pastoralne do 2. wydania Lekcjonarza mszalnego, [w:] *To czyście na moją pamiątkę. Eucharystia w dokumentach Kościoła*, oprac. ks. J. Miazek, Warszawa 1987.

¹³ Zdaniem ks. Pawlaka psalm podobnie jak czytanie wykonywany powinien być solowo przez psalterzystę i z ambyony jako śpiew jednogłosowy.

¹⁴ ks. I. Pawlak, *Muzyka liturgiczna...*, dz. cyt., s. 318.

ta melodia mimo woli prowadzi nas do innych skojarzeń. A może jednak nie? Jak liczna będzie grupa wiernych, która zauważy tę niezgodność? To pytanie pozostawiam bez odpowiedzi.

BN: Dziś się na - ro - dził Chry-stus Pan Zba - wi - ciel.

Kolejna kwestia, moim zdaniem, dotyczy nade wszystko zgodności akcentu tekstowego z oparciem rytmicznym w melodii. Jeśli nie uwzględni się akcentu w języku polskim (z zasady jest na drugą sylabę od końca, rzadziej na trzecią, a wyjątkowo na czwartą), to wychodzą często dziwne połączenia słów, które nijak się mają do lepszego zrozumienia śpiewanego tekstu¹⁵. Ilustrują to poniższe przykłady muzyczne.

PA: Bóg Mi - ło - sier - ny niech nam bło - go - sła - wi.
 WP: Wy - baw mnie Pa - nie w mi - ło - sier - dziu swo - im.
 A: Po - kój za - kwit - nie kie - dy Pan przy - bę - dzie.

W drugim i trzecim dwusylabowym refrenie przy melodii wznoszącej, osiągniętej skokiem mimo najlepszych umiejętności nieakcentowana sylaba wzmocni słabą część metryczną i przesunie akcent. Tylko psalmy rozpoczynające się jednosylabowo (np. „Bóg miłosierny...”, „Pan mym Pasterzem...” i in.) sprawiają łatwość wykonania zebranych przy ich powtórzeniu. Choć i tu da się zauważyć brak poprawności, która bardzo często jest wynikiem śpiewania psalmu *ad hoc*, przez nieprzygotowane do śpiewu osoby, bez konsultacji z organistą (ksiądz nie zawsze musi być z tym obeznany). Najlepszym przykładem jest liturgia słowa Wielkiej Soboty, gdzie po każdym czytaniu jest śpiewany psalm, a psalterzyści wymyślają melodie, które nie zawsze jest w stanie powtórzyć zgromadzenie liturgiczne. Ponieważ teksty psalmów są bardzo różne, zatem i melodie do nich nie mogą/nie powinny być takie same. Ale też nie jest dziełem przypadku sytuacja odwrotna, gdzie można usłyszeć jedną melodię w całym roku kościelnym w wielu naszych kościołach. Przecież tak jest łatwiej i prościej, bez dodatkowej nauki i ćwiczeń. Dla zobrazowania problemu poniżej zapisane refreny psalmowe.

¹⁵ Z przeprowadzonych rozmów z polonistami wynika, że zasada ta dalej obowiązuje, bowiem jeszcze na studiach w latach 70. ubiegłego stulecia znawca tematu, ks. Pawlak, bardzo często zwracał studentom uwagę na umiejętne korzystanie z tzw. nut pustych w kadencjach (na wzór gregoriański), które umożliwiały zgodną akcentuację tekstu i muzyki, a kilkanaście lat później sam opracował muzycznie *Liturgię Godzin*, gdzie zupełnie te zasady zostały zupełnie pominięte. Por. ks. I. Pawlak, *Nieszpory niedzielne*, Pniewy 2001, wyd. 1 i 2003, wyd. 2. Szczególnie wyraźnie dysonansuje to w melodiach osiągniętych skokiem w górę.

BN: Dziś się na - ro - dził Chry - stus Pan, Zba - wi - ciel.
WN: W tym dniu wspa - nia - łym wszy - scy się we - sel - my.
WP: Prze - bacz o Pa - nie swo - je - mu lu - do - wi.
M: Tyś wiel - ką chlu - bą na - sze - go na - ro - du.

Bardzo często brak tego porozumienia wprawia w kłopot również grającego, który bez przygotowania musi akompaniować do melodii, której nie zna i słyszy ją po raz pierwszy. Taka praktyka jest często widoczna w parafiach, do której przyjeżdżają np. kantorzy z innego regionu Polski (sanktuaria), młodzież wracająca z oazy czy rekolekcji, nauczani w seminariach alumni czy w swoich domach zakonnych siostry. To, co w tamtym miejscu jest powszechnie znane i powtarzane, w danym kościele może się okazać albo jest nowe – a tego, co nowe, powinno się najpierw nauczyć, a potem ten śpiew wykonywać, nawet jeśli dotyczy to tylko krótkiego refrenu. Z mojej praktyki wiem, że jeśli przed liturgią zwróci się na to uwagę, wierni z ochotą to przyjmują i chętnie się uczą, czego dobrym przykładem są choćby słynne tuchowskie odpusty (wielki 1-9 lipca i mały 7-8 września).

Warto również zwrócić uwagę na akompaniament organowy, którego rolę docenia prawodawstwo kościelne. W instrukcji *Musicam sacram* (n. 64) czytamy, że „akompaniament [...] podtrzymuje śpiew, ułatwia udział w czynnościach liturgicznych i przyczynia się do większego zjednoczenia wiernych. Nie powinien on jednak [...] zagłuszać śpiewu”. W podobnym duchu wypowiada się I. Pawlak, pisząc o zróżnicowaniu akompaniamentu dla ludu, chóru czy śpiewu solowego, co wiąże się bezpośrednio z wykorzystaniem w rejestracji właściwych głosów organowych dla każdej z grup¹⁶. Są też głosy w środowisku muzyków kościelnych, że akompaniamentem powinien być tylko refren psalmu, zaś werse-ty należy śpiewać *a cappella* (podobnie jak się nie towarzyszy innym śpiewom solowym, np. celebransa czy diakona). Praktyka wykonawcza wskazuje jednak, że w większości naszych kościołów organiści podgrywiają psalterzyście dla tzw. bezpieczeństwa (utrzymanie w tonacji, poprawność w melodii itp.). Wydaje się, że gra ta ograniczona do minimum nie powinna dublować melodii i opierać się o długie brzmienia akordów na stonowanych rejestrach organowych, przyczyniając się nie tylko do lepszego wykonania, ale i pełnego zrozumienia tekstu. Poniżej trzy przykłady popularnych schematów werse-ty psalmowych (bez refrenów) z akompaniamentem mojego autorstwa, wspierających ich linię melodyczną.

¹⁶ I. Pawlak, *Muzyka liturgiczna...*, dz. cyt., s. 176. M. Szymanowicz, *Rejestracja i wykorzystanie głosów w akompaniamentcie organowym*, [w:] *Śłużba ołtarza*, red. R. Rak, Katowice 1985, s. 66-70.

The first system of the musical score for 'ORGANY' consists of three staves. The top staff is labeled 'P' and contains a melodic line in treble clef with a key signature of two sharps (F# and C#). The middle staff is labeled 'O' and contains a vocal line in treble clef with a key signature of two sharps. The bottom staff is labeled 'R' and contains a bass line in bass clef with a key signature of two sharps. The word 'ORGANY' is written vertically on the left side of the system.

The second system of the musical score for 'ORGANY' consists of three staves. The top staff is labeled 'P' and contains a melodic line in treble clef with a key signature of one flat (Bb). The middle staff is labeled 'O' and contains a vocal line in treble clef with a key signature of one flat. The bottom staff is labeled 'R' and contains a bass line in bass clef with a key signature of one flat. The word 'ORGANY' is written vertically on the left side of the system.

The third system of the musical score for 'ORGANY' consists of three staves. The top staff is labeled 'P' and contains a melodic line in treble clef with a key signature of three sharps (F#, C#, G#). The middle staff is labeled 'O' and contains a vocal line in treble clef with a key signature of three sharps. The bottom staff is labeled 'R' and contains a bass line in bass clef with a key signature of three sharps. The word 'ORGANY' is written vertically on the left side of the system.

Pozostaje jeszcze jeden aspekt do rozpatrzenia, mianowicie wykonawca psalmu responsoryjnego. Ponieważ czynności liturgiczne mają charakter społeczny, w zgromadzeniu liturgicznym istnieje podział ról, o czym wspomina Konstytucja o liturgii, w której czytamy: „w odprawianiu liturgii każdy spełniający swoją funkcję, czy to duchowny, czy świecki, powinien czynić wszystko to i tylko to, co należy do niego z natury rzeczy i na mocy przepisów liturgicznych” (KL, nr 28). Zatem do głoszenia słowa Bożego wyrażanego w psalmach została wyznaczona osobna funkcja. Jest nim psalterzysta, czyli kantor wykonujący śpiew między czytaniem. Jak ważna była jego rola w liturgii, świadczy choćby fakt, że już w IV wieku powierzano mu śpiewy z ambony, a w Kościele wschodnim otrzymywał niższe święcenia. W liturgii rzymskiej funkcję tę pełnił kantor-solista przeznaczony tylko

do tej czynności¹⁷. Z reguły do tej czynności powinni być przygotowani chłopcy lub dorośli mężczyźni z grupy lektorów, ale w wypadkach szczególnych funkcję tę może pełnić również niewiasta z miejsca głoszenia słowa Bożego. Jest to ukłon w stronę kobiet, które jak kiedyś ewangeliczne niewiasty angażują się w różne posługi przy sprawowaniu liturgii i niewątpliwie wymóg czasu, aby były na równi praw z mężczyznami¹⁸. Wydaje się, że przywrócenie właściwej roli psalterzycie jako soliście-śpiewakowi wykonującemu psalm po czytaniach jest warunkiem *sine qua non* każdej liturgii, tymczasem napotyka na nieustanne przeszkody. Trudno jednoznacznie wskazać przyczyny, ale z pewnością są to bardzo często racje czysto pragmatyczne, jak i wynikające z braku zrozumienia tej funkcji. Najczęściej rolę psalmisty pełni organista, co zgodnie z wytycznymi nie powinno mieć miejsca. Tłumaczenie, że jest to sytuacja przejściowa, sprawia, że trwa ona nieustannie. Wydaje się, że lepiej byłoby, co też nie jest zgodne z wytycznymi, gdyby od ambony zaśpiewał psalm celebrans lub ktoś współkoncelebrujący. Choć bowiem próbuje się z kręgu lektorów/ministrantów czy Dziewczęcej Służby Maryjnej wyłuskać osoby dysponujące dobrym głosem i słuchem, a potem przygotować je do tej czynności, efekty takiej pracy są zazwyczaj krótkotrwałe. Musimy sobie zdać sprawę z faktu, że świat proponuje im życie bez wysiłku i troski, gdy tymczasem trzeba znaleźć czas na przygotowanie śpiewu. Wiadomo przecież, że śpiewanie z tzw. łapanki nikomu jeszcze nie wyszło na dobre. Ze wzruszeniem, po ponad 40 latach pracy w tuchowskim sanktuarium, wspominam jednego śpiewaka w naszej parafii. P. Stanisław przez prawie 30 lat był psalterzystą na niedzielnej czy świątecznej primarii, będąc również dorosłym ministrantem. Zawsze gotowy do nauczania czegoś nowego, przyjmujący propozycje organisty i reagujący na płynące z życzliwości uwagi do wykonywanych psalmów. Jako jedyny był w stanie nauczyć się kilkunastu melodii tak, aby psalm brzmiał w każdym okresie liturgicznym adekwatnie i zgodnie z przesłaniem tekstu. Sam poprosił o nagranie mu tych przykładowych melodii na taśmie magnetofonowej, którą wielokrotnie odtwarzał. Obecnie schorowany przychodzi na liturgię razem z żoną, siada w pierwszej ławce i pewnie z nostalgią spogląda na ambonę, od której przekazywał śpiewane słowo Boże. Był też krótki okres, w którym wspólnie z żoną przygotowaliśmy do tej funkcji 7 młodych ministrantów, niekoniecznie lektorów. Mieli wyznaczone dyżury w niedziele i święta, ale po przejściu mutacji wycofali się z tej roli i już nie śpiewali, uznając to za... wstydlive. No cóż, przecież koledzy i koleżanki też mają coś do powiedzenia, tym bardziej, kiedy sami się nie angażują.

¹⁷ Ks. I. Pawlak, *Muzyka liturgiczna...*, dz. cyt., s. 239. Należy zaznaczyć dwojakie znaczenie słowa kantor. Pierwsze to osoba prowadząca śpiewy w kościele, występująca razem ze scholą lub samodzielnie, kierującą śpiewem wiernych, czyli pełniąca rolę kierownika/dyrygenta śpiewu w zgromadzeniu liturgicznym, współpracująca z organistą (dwie różne funkcje w kościele) i drugie to wykonujący psalm psalterzysta, zwany również psalmistą (też oddzielna funkcja). Zob. Tenże, s. 238 i następne.

¹⁸ Cyt. za ks. I. Pawlak, *Muzyka liturgiczna...*, dz. cyt., s. 243.

Z pewnością tekst ten nie wyczerpie całego szeregu zagadnień związanych z proklamacją słowa Bożego wyśpiewanego w psalmach, ale ufam, że może się stać przyczynkiem do refleksji, w której bliżej poznamy i zagłębimy się w kerigmatyczny oraz medytacyjny przekaz treści psalmowych podanych w dialogowanej formie.

* * *

Bóg i wielcy kompozytorzy

ROMAN BERGER

UR. 9 SIERPNIA 1930 R. W CIESZYNIU

ZM. 22 GRUDNIA 2020 R. W BRATYSŁAWIE

Śląsk Cieszyński jako kraina historyczna powstał w wieku XII. Świadczą o tym wzmianki o kasztelanii cieszyńskiej pochodzące z 1155 roku. Jej granice związane są z ówczesnymi granicami diecezji wrocławskiej, ustanowionej w 1000 roku bullą papieża Sylwestra II. Przez obszar ten przebiegały liczne szlaki handlowe, w tym także szlak bursztynowy rozciągający się od Bałtyku po Rzym i Bizancjum. W roku 1290 powstało Księstwo Cieszyńskie, które przetrwało aż do roku 1918. Obecnie ta kraina historyczna, wraz z jej stolicą – Cieszynem, podzielona jest na dwie części: polską i czeską, zaś ich granica przebiega przez rzekę Olza. Przez wieki miasto to stanowiło kulturalne, ekonomiczne i polityczne centrum regionu, a także swego rodzaju „ostoję reformacji”, stąd prócz katolików (55%) duży odsetek protestantów (40%)¹. Ową różnorodność kulturową, narodową i religijną Śląska

Roman Berger

Cieszyńskiego można uznać z powodzeniem za fenomen w skali Polski.

9 sierpnia 1930 roku w Cieszynie (po czeskiej stronie), w uzdolnionej artystycznie rodzinie uwrażliwionego na piękno muzyki ewangelickiego pastora, przyszedł na świat Roman Berger, wybitny kompozytor, teoretyk i filozof muzyki, człowiek głęboko wierzący. Po uzyskaniu matury w Gimnazjum Polskim rozpoczął w 1949 roku studia w Państwowej Wyższej Szkole Muzycznej w Katowicach, w klasie J. Gawlasa. Rok 1952 zapisał się jako tra-

¹ Dane z 2020 roku.

giczny dla rodziny Bergerów: wskutek represji stalinowskich zapadła decyzja o ich wysiedleniu do Bratysławy. Ojciec kompozytora został posądzony o „burżuazyjny nacjonalizm” i napisanie ulotki promującej polską przynależność Zaolzia. Mimo tych traumatycznych wydarzeń Roman Berger kontynuował studia muzyczne w Wysokej Škole Muzických Umeni w Bratysławie, którą ukończył w 1956 roku. Od 1969 roku wykładał tam grę na fortepianie, propedeutykę kompozycji, muzykę współczesną i muzykę elektroniczną, zaś od 1967 roku pełnił funkcję sekretarza związku kompozytorów słowackich. W roku 1971 – z powodów politycznych – został z niego usunięty. Główną przyczyną było potępienie krwawego stłumienia Praskiej Wiosny przez komunistyczne władze. Wskutek oporu wobec systemu uznano go za dysydenta i pozbawiono na dziewięć lat prawa do pracy oraz poddano licznym represjom ze strony słowackiej służby bezpieczeństwa. Berger nie potrafił postąpić inaczej, gdyż jedną z jego podstawowych zasad było trwanie przy własnych ideałach, a nie tych narzuconych przez komunistyczny ustrój. Warto wspomnieć, że udzielał się on także poza granicami własnego kraju – jako członek Amnesty International. Społeczne zaangażowanie uważał za nierozdzielnie związane z jego twórczością – gdyż obie sfery łączy pojęcie prawdy.

Oprócz działalności społecznej i pedagogicznej zajmował się również tworzeniem muzyki do filmów animowanych wybitnych słowackich reżyserów, a także współpracował ze słowacką telewizją. Po upadku komunizmu powrócił w listo-

padzie 1989 roku do życia publicznego. W latach 1980-1991 pracował w Instytucie Historii Sztuki Słowackiej Akademii Nauk. Od 1984 prowadził tam wspólnie z matematykiem Beloslavem Riečanem nieoficjalne seminaria na temat zastosowania matematyki w muzyce pt. *Muzyka i matematyka*. Od 1989 był również członkiem zespołu do wypracowania nowych koncepcji edukacji artystycznej przy Ministerstwie Edukacji oraz członkiem Komitetu Doradczego Ministra Kultury (do marca 1991). W 1990 roku wystąpił ze związku kompozytorów słowackich, po wcześniejszym odmówieniu przyjęcia nagrody za jego *Exodus*. Na zaproszenie Witolda Lutosławskiego został jurorem Międzynarodowego Konkursu Kompozytorskiego im. W. Lutosławskiego (1990, 1992, 1995, 1998).

Wyrazem szczególnej, pogłębionej religijności kompozytora są jego słowa: „Powiedziałbym dziś: doznałem niezasłużenie szczególnej łaski – dane mi było spotkać na drodze życia męczenników. Ludzi, dla których wiara nie była jakąś teorią, światopoglądem, filozofią, ideologiczną «poprawnością», «wiernością tradycji» etc. Wiara stanowiła podstawę praktycznego życia, kształtowanego z troską, by było ono zgodne z przykazaniami Jezusa. Wiara była dla nich drogowskazem na drodze skierowanej ku świętości”.

W Polsce bardziej znane są jego teksty teoretyczne (część z nich wydana przez Akademię Muzyczną w Katowicach pt. *Zasada twórczości. Wybór pism z lat 1984-2005*) aniżeli kompozycje. Berger jest jednym z protoplastów humanistycznego podejścia do procesu

WKŁADKA NUTOWA

Dzisiaj w Betlejem

Paweł Grabczyński

$\text{♩} = 75$

mf

5

9

12

15

Musical score for measures 15-17. The piece is in 3/4 time with a key signature of two flats (B-flat and E-flat). The right hand features a melodic line with eighth-note patterns and slurs, while the left hand provides a rhythmic accompaniment with eighth-note chords and single notes.

18

Musical score for measures 18-20. The right hand continues with eighth-note patterns and slurs, and the left hand maintains the accompaniment with eighth-note chords and single notes.

21

Musical score for measures 21-23. The right hand features eighth-note patterns and slurs, and the left hand continues the accompaniment with eighth-note chords and single notes.

24

Musical score for measures 24-27. The right hand features eighth-note patterns and slurs, and the left hand continues the accompaniment with eighth-note chords and single notes. A *Ped.* (pedal) marking is present below the left hand in measure 24. A *rit.* (ritardando) marking is present above the right hand in measure 27.

28

Musical score for measures 28-30. The right hand features eighth-note patterns and slurs, and the left hand continues the accompaniment with eighth-note chords and single notes. A *a tempo* marking is present above the right hand in measure 28, and a *rit.* (ritardando) marking is present above the right hand in measure 30. A *f* (forte) dynamic marking is present below the left hand in measure 28.

Przybądź Stwórcu, Duchu Boży

Na podstawie BWV 605

Paweł Grabczyński

$\text{♩} = 50$

The musical score is presented in four systems, each consisting of three staves. The top staff of each system is in treble clef, and the two bottom staves are in bass clef. The key signature is one flat (B-flat), and the time signature is 4/4. The tempo is marked as quarter note = 50. The score includes measure numbers 1, 3, 5, and 7. The music features a steady eighth-note accompaniment in the bass clef staves and a melody in the treble clef staff. There are some red markings in the original image, including a '2' and '3' in the first system, and a '3' in the second system, which likely indicate fingerings or articulation points.

analizy i interpretacji dzieła muzycznego, czyli takiego, które rozważa dzieło muzyczne w możliwie jak największej ilości wzajemnie dopełniających się perspektyw, ze szczególnym uwzględnieniem obecności twórcy w dziele, kontekstów historycznych, rezonansu innych autorów i ich utworów. W 1995 roku, z inicjatywy Jerzego Stankiewicza, zorganizowano po raz pierwszy w Polsce koncert poświęcony w całości twórczości Bergera podczas VII Międzynarodowych Dni Muzyki Kompozytorów Krakowskich. Jego utwory były również wielokrotnie wykonywane podczas festiwalu Warszawska Jesień. Język muzyczny zakorzeniony jest w tradycji muzyki europejskiej. Widoczne są w nim powiązania z formą Bachowską, instrumentacją Bartóka i muzyką Szymanowskiego, Lutosławskiego. Harmonika jego dzieł jest gęsta, schromatyzowana, niekiedy o podłożu dwunastotonowym. Melodyka posiada znaczenie pierwszoplanowe. Za organowe *opus magnum* Bergera uznaje się *Exodus*. Cechuje go wyrafinowana brzmieniowość, ekspresyjna, indywidualna forma wypowiedzi. Jest to utwór cykliczny składający się z czterech części, powstałych osobno i z różną kolejnością:

- *Exodus I – Musica profana. Dies irae* na organy (1981),
- *Exodus II – Labirynt. B-A-C-H. Temat M. Kabeláča* na organy (1981),
- *Exodus IV – Finale „Grodem mocnym”* na organy (1982),
- *Exodus III – Psalm* na organy (1997).

Znaczący jest fakt, że *Exodus*, stawiany na równi z *La Chemin de la Croix* Marcela Duprégo czy wielkimi

i wirtuozowskimi utworami Oliviera Messiaena, napisany został przez kompozytora niebędącego organistą. Nie ujmuje to jednak w żadnym wymiarze wartości, jakości i znaczeniu tego utworu. Jego jedyne nagranie autorstwa Jana Vladimira Michalko dostępne jest w wydaniu płytowym oraz w serwisach internetowych. Znaczenie programowe *Exodusu* nie wiąże się z naśladownictwem biblijnego opisu (*exodus* – wyjście). Chodzi tu o pojęcie znacznie szersze, metaforyczne, z zakresu filozofii. *Exodus* Bergera oznacza wyjście ze wszystkiego, co na świecie zniewala i jest zwodnicze – w kierunku wyzwolenia. „Musicie się znowu narodzić z Ducha” – cytuje Pismo Święte twórca.

„Dies irae” Romana Bergera

mgr Łukasz Tryba
– organista w parafii Matki Bożej
Szkaplerznej w Tarnowie

Organy w parafii Słopnice

1. Poprzednie instrumenty

Parafia w Słopnicach została utworzona w II połowie XIV wieku. Wtedy też zbudowano pierwszy drewniany kościół. W latach 1728¹ i 1730² notowano w nim organy dziewięciogłosowe, a w 1748 r. siedmiogłosowe³. W 1776 r. zbudowano obecny drewniany kościół św. Andrzeja. Na obecnym etapie badań nie wiadomo, czy przeniesiono do niego instrument z poprzedniej świątyni, czy też zbudowano nowy. Jedyna wzmianka na temat poprzednich organów w tym kościele pochodzi z 1856 r. i dotyczy ich remontu przeprowadzonego przez znanego starsządeckiego organmistrza Józefa Baranowskiego. Miał on wówczas wykonać nowy miech, klawiaturę i piszczałki drewniane⁴, a prace kosztowały 140 złotych reńskich⁵.

2. Organy w kościele św. Andrzeja

Obecnie zachowany w drewnianym kościele w Słopnicach instrument jest dziełem Tomasza Falla, organmistrza ze Szczyrzyca. Powstał w roku 1899, a koszt budowy wyniósł 2700 koron⁶. Prospekt utrzymany w stylu neobarokowym jest niemal identyczny jak w kilku innych organach Falla, np. w Głogoczowie, Osieczanach czy Stryszowie. W 1949 r. podczas wizytacji zapisano następującą wiadomość o stanie instrumentu: „Organ dobry, nieco rozstrojony”⁷. W 1958 r. organy wyposażono w dmuchawę elektryczną⁸. W 1969 r. kapitalny remont przeprowadził Władysław Ziemiański, syn Bartłomieja – kontynuatora działalności Falla. Wpis o tym zaświadczający znajduje się na odwrocie pulpitu nutowego. Organy mają 11 głosów, jeden manual i pedał, trakturę mechaniczną i wiatrownice klapowo-zasuwowe. Stół gry jest wbudowany w lewy bok szafy organowej. Dyspozycja jest następująca:

1 Archiwum Kurii Metropolitalnej w Krakowie (dalej AKMKr), sygn. AVCap 61, k. 425: *organum vocum 9*.

2 AKMKr, sygn. AV 23, s. 834: *organum vocum novem*.

3 AKMKr, sygn. AV 33, s. 105: *organum vocum septem*.

4 Archiwum Diecezjalne w Tarnowie (dalej ADT), sygn. ARz 120, ankieta dotycząca organów z 1971 r.

5 „Currenda” 1860, nr 1, s. 5.

6 Ks. Stanisław Wojcieszak, *Słopnice. Dzieje wsi i parafii*, Ochotnica Dolna 1999, s. 119, 259.

7 ADT, sygn. WK VIII/3, kwestionariusz wizytacji kanonicznej z 1949 r.

8 ADT, sygn. ARz 120, ankieta dotycząca organów z 1971 r.

Manual (C–f³)

Principal.	8'
Octawa.	4'
Viola de Gamba.	8'
Salicional.	8'
Quinta.	3'
Flauto Minor.	4'
Piccolo.	2'
Rohrflöte.	8'

Pedał (C–d¹)

Bourdon.	16'
Cello.	8'

Kontuar organów T. Falla w kościele drewnianym w Słopnicach. Fot. P. Pasternak

3. Organy w kościele św. Jana Pawła II

Dla dużej i rozległej parafii, jaką są Słopnice, drewniana świątynia przestała z biegiem lat być wystarczająca. O potrzebie budowy nowego kościoła mówiło się już od lat 70. XX w., ale dzieło to stało się faktem dopiero staraniem obecnego proboszcza, ks. Jana Gniewka.

Poświęcenia nowo zbudowanej świątyni pod wezwaniem św. Jana Pawła II dokonał 16 listopada 2013 r. bp Andrzej Jeż. Konsekracja kościoła planowana była na 2020 rok, ale została przełożona z powodu pandemii COVID-19. Obecnie planuje się ją na 2024 rok. Co niezczęste i godne pochwały, już w kilka lat po zakończeniu prac budowlanych w kościele zaczęto planować budowę organów. W sprawie mającego powstać instrumentu prowadzono w 2019 r.

Prospekt organów firmy Zych w nowym kościele w Słopnicach. Fot. ks. G. Piekarz

rozмовy z kilkoma organmistrzami: Gabrielem Biesem z Hranovnicy (Słowacja), Antonem Škrablem z Brestovca (Słowenia) oraz Dariuszem Zychem z Wołomina. Ostatecznie do realizacji wybrano firmę ostatniego.

Długi proces budowy został uwieńczony 13 października 2023 r. Wówczas odbioru organów dokonał ks. Grzegorz Piekarz w imieniu Diecezjalnej Komisji Muzyki Kościelnej. W protokole odbioru zapisano m.in.: „Prospekt organowy koreluje z architekturą wnętrza kościoła. Prace montażowe zostały wykonane

solidnie. Kontuar, traktura, jak i wiatrownice działają sprawnie. Poszczególne głosy brzmią bardzo dobrze. [...] Słowa podziękowania należą się wszystkim parafianom za sfinansowanie tak pięknego instrumentu”. Następnego dnia organy poświęcił bp Andrzej Jeż, a koncert inauguracyjny wykonał Krzysztof Musiał – pochodzący z Brzeska wykładowca Akademii Muzycznej w Łodzi. Prospekt przyozdobiono horyzontalnymi piszczałkami trąbki hiszpańskiej. Jest to trzeci tego typu głos na terenie diecezji tarnowskiej, oprócz organów w kościele Matki Bożej Nieustającej Pomocy w Mielcu i w Małopolskim Centrum Kultury „Sokół” w Nowym Sączu.

Organy mają 29 głosów, dwa manuały i pedał, mechaniczną trakturę gry, elektryczną trakturę rejestrów i wiatrownice klapowo-zasuwowe. Stół gry jest wbudowany centralnie w cokół szafy organowej. Dyspozycja jest następująca:

Manual I		Manual II		Pedał	
Hauptwerk (C–f³)		Schwellwerk (C–f³)		(C–f¹)	
Bourdon	16’	Prinzipal	8’	Principalbass	16’
Prinzipal	8’	Salizional	8’	Subbass	16’
Viola di Gamba	8’	Lieblich Gedackt	8’	Octavbass	8’
Rohrflöte	8’	Quintadena	8’	Bassflöte	8’
Octave	4’	Octave	4’	Octave	4’
Doppelflöte	4’	Flöte d’amour	4’	Nachthorn	2’
Quinte	2 $\frac{2}{3}$ ’	Nasard	2 $\frac{2}{3}$ ’	Fagot	16’
Superoctave	2’	Waldflöte	2’	Trompete	8’
Mixtur IV–VI	1 $\frac{1}{3}$ ’	Terz	1 $\frac{3}{5}$ ’		
Spanische Trompete	8’	Scharf	III	1’	
		Dulzian		8’	

Połączenia: II–I; I–P; II–P.

Urządzenia dodatkowe:

Tremulant manuału II;

Setzer; crescendo; żaluzja manuału II;

wyłącznik głosów językowych.

Stała kombinacja: Tutti.

Stół gry organów firmy Zych w nowym kościele w Słopnicach. Fot. ks. G. Piekarz

* * *

**Słowo do parafian o nowych organach piszczałkowych
w kościele św. Jana Pawła II w Słopnicach
w dniu ich błogosławieństwa**

O budowie organów piszczałkowych w kościele parafialnym w Słopnicach ks. prob. Jan Gniewek myślał bardzo długo. Mając zaledwie tylko plany nowego kościoła, już wtedy udał się do Wydziału Muzyki Kościelnej Kurii Diecezjalnej w Tarnowie z prośbą o przeglądnięcie ich także pod kątem możliwości wybudowania w nim przyszłości na chórze koncertowych organów piszczałkowych. Bezpośrednio do realizacji budowy nowego instrumentu przystąpił w 2018 roku, kiedy kościół był już wybudowany i gdy poprosił Wydział Muzyki Kościelnej tarnowskiej kurii o przygotowanie danych technicznych nowego instrumentu, w tym m.in. dyspozycji, czyli ile i jakie głosy będą posiadać organy w Słopnicach, oraz o wybranie firmy, która ten projekt zrealizuje na najwyższym poziomie.

Zostały poproszone trzy firmy o przygotowanie projektu nowych organów na podstawie przygotowanych wcześniej danych technicznych instrumentu; były to firmy ze Słowacji, ze Słowenii oraz z Polski.

Komisja Muzyki Kościelnej zaproponowała firmę polską, na co ks. proboszcz Jan Gniewek się zgodził. Zatem budowniczym nowego instrumentu w Słopnicach została firma z Wołomina k/Warszawy, której szefem jest Dariusz Zych. Jest to obecnie najlepsza polska firma organowa, która wybudowała m.in. takie instrumenty jak: w Licheniu – 157 głosów (największe w Polsce i 4 w Europie), w katedrze w Szczecinie, we Wrocławiu w Akademii Muzycznej, w Łagiewnikach w bazylice Miłosierdzia Bożego i Centrum Jana Pawła II w Krakowie, firma dokonała także rekonstrukcji organów barokowych w kościele św. Elżbiety we Wrocławiu wspólnie z firmą Klais z Niemiec. W naszej diecezji powstało kilka instrumentów tej firmy, m.in. w Nowym Sączu u Matki Bożej Niepokalanej, w Grybowie czy uchodzący w opinii wielu profesorów polskich uczelni muzycznych za jeden z najlepszych w Polsce instrument w Tarnowie o dyspozycji francuskiego romantyzmu w parafii pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa.

Instrument w kościele parafialnym w Słopnicach to kolejny instrument firmy Zych. Posiada dwa manualy do grania rękoma i jedną klawiaturę do grania nogami. Traktura tego instrumentu (czyli połączenie klawisza z piszczałką) jest mechaniczna, co czyni ten instrument precyzyjnym i niemalże bezawaryjnym. Traktura rejestrowa (czyli włączanie i wyłączanie głosów) jest elektryczna, umożliwiającą też zastosowanie pamięci komputerowej, by organista mógł w niej zapisywać różne palety barw organów i jednym przyciskiem zmieniać w sekundzie cały układ brzmieniowy organów. Tego typu rozwiązanie jest niezmiernie pomocne przy wykonywaniu muzyki organowej.

Słopnickie organy posiadają 29 głosów rozmieszczonych na trzy sekcje brzmieniowe: w I manuale – w tzw. Hauptwerku, czyli głównej klawiaturze – jest 10 głosów, w II manuale – w tzw. Schwellwerku, czyli klawiaturze, której piszczałki są umieszczone w szafie z otwieranymi żaluzjami – jest 11 głosów i w klawiaturze pedałowej, na której gra się nogami – jest 8 głosów. Razem organy posiadają 29 głosów, co daje w sumie 1644 piszczałki! Dyspozycja organów, czyli dobór głosów, jest typowa dla organów barokowych i została opracowana na bazie organów wybitnego organmistrza czasu baroku Arpa Schnitgera, które wybudował on w 1706 roku w kaplicy królewskiej Charlottenburger w Berlinie. Organy słopnickie zostały dodatkowo ubogacone trąbką hiszpańską, która jest umieszczona poziomo i widoczna w prospekcie organów. Dodano także kilka głosów labialnych potrzebnych do właściwego wybrzmienia organów w świątyni słopnickiej.

Materiały użyte na budowę organów są najwyższej jakości: piszczałki są zbudowane z najwyższego możliwego stopu cyny (dzięki temu piszczałka nie tylko zyskuje piękny połysk, ale i szlachetniej brzmi), natomiast wszystkie elementy drewniane, tam, gdzie było to możliwe, zostały wykonane z drewna dębowego w celu zabezpieczenia ich przed drewnojadami.

Tej klasy instrument spełnia wymogi nie tylko instrumentu liturgicznego – gdyż głównym celem jego budowy z pewnością była troska o piękno liturgii celebrowanej w słopnickiej świątyni – ale spełnia także w 100% wymogi wysokiej klasy instrumentu koncertowego. Trzeba – jako ciekawostkę – zaznaczyć, że jest to trzeci instrument w diecezji, który posiada trąbkę hiszpańską należącą do głosów solowych w instrumencie, a są to głosy najdroższe w organach.

W tym miejscu należy pogratulować wszystkim parafianom na ręce ks. proboszcza Jana Gniewka za sfinansowanie tak wysokiej klasy instrumentu do tej świątyni, bo jest to z pewnością wyraz wiary i trzeba też stwierdzić, że skoro ta świątynia jest tak piękna, to chyba wiara tych, którzy się o nią troszczą, jest godna pozazdroszczenia.

Słowa podziękowania i uznania należą się także firmie Dariusza Zycha z Wołomina za to piękne dzieło.

Bóg zapłać!

(xgp)

* * *

SPRAWOZDANIE
z VII Ogólnopolskiego Festiwalu Muzyki Chóralnej
SACRA ECCLESIAE CANTIO – Tarnów 2023
30.09.2023 r.

Długo czekaliśmy na VII edycję Ogólnopolskiego Festiwalu Chórów SACRA ECCLESIAE CANTIO – Tarnów 2023, bo aż 5 lat. Festiwal, który odbywa się co dwa lata, niestety nie mógł się odbyć w 2020 roku z racji pandemii koronawirusa. Kolejna – VII edycja została zatem przesunięta na 2022 rok. Jednak obawy organizatorów przed kolejnymi zakażeniami spowodowały, że i ona została przesunięta na kolejny rok, tym razem na 2023. I z perspektywy czasu okazuje się, że decyzja ta była słuszną.

Generalnie wszystko zaczęło się od Diecezjalnego Festiwalu Chórów, który odbył się w Tarnowie w 2000 roku z okazji jubileuszu 2000-lecia chrześcijaństwa. W 2006 roku miała miejsce kolejna edycja o charakterze diecezjalnym. Po niej, na prośbę ks. biskupa Wiktora Skworca, Festiwal w 2008 roku miał już rangę ogólnopolskiego i odbył się pod szyldem: I Ogólnopolski Festiwal Chórów SACRA ECCLESIAE CANTIO – Tarnów 2008. Autorem łacińskiej maksymy był ks. prof. Andrzej Zając, gdyż takie było pragnienie organizatorów, by Festiwal był związany z muzyką sakralną. Kolejne edycje już jako ogólnopolskie odbywały się w cyklu dwuletnim.

Każda edycja tego Festiwalu stawia sobie za cel propagowanie i upowszechnianie sakralnej muzyki chóralnej, konsolidację środowiska chóralnego, wzajemne dzielenie się własnymi doświadczeniami muzycznymi, podnoszenie kultury muzycznej społeczeństwa oraz promocję miasta i regionu Tarnowa na arenie ogólnopolskiej.

Organizatorami Festiwalu są Wydział Muzyki Kościelnej Kurii Diecezjalnej w Tarnowie wraz z działającą w jego strukturach Diecezjalną Komisją Muzyki Kościelnej. Współpracują z tymi podmiotami także Wydział Kultury Urzędu Miasta Tarnowa, Duszpasterstwo Środowisk Twórczych, bazylika katedralna w Tarnowie, parafia św. Józefa i Matki Bożej Fatimskiej w Tarnowie oraz Diecezjalne Studium Organistowskie im. ks. Kazimierza Pasionka w Tarnowie.

Patronat i mecenat nad Festiwalem objęli ks. bp Andrzej Jeż – Biskup Tarnowski,

*Msza św. na zakończenie VII edycji Festiwalu
 pod przewodnictwem ks. bp. A. Jeża*

Prezydent Miasta Tarnowa Roman Ciepela, Starosta Tarnowski Roman Łucarz oraz Województwo Małopolskie.

Zgodnie z *Regulaminem Festiwalu* udział w nim mogły wziąć wyłącznie chóry amatorskie wykonujące religijną muzykę chóralną. Chóry mogły się zaprezentować w jednej z trzech kategorii: chóry kameralne (od 12-20 osób), chóry jednorodne (powyżej 20 osób) oraz chóry mieszane (powyżej 20 osób). Obowiązkiem każdego zespołu było wykonanie *a cappella* przynajmniej trzech utworów w układzie minimum trygłosowym oraz jednego utworu zaczerpniętego ze śpiewów gregoriańskich w układzie jednogłosowym.

Wszystkie prezentacje oceniało profesjonalne jury powołane przez organizatora Festiwalu, składające się z niekwestionowanych autorytetów w dziedzinie chóralistyki. Byli to ks. prof. Andrzej Zając jako przewodniczący, prof. Lidia Matynian oraz prof. Włodzimierz Siedlik.

Na Festiwal zgłosiło się 12 chórów. Ostatecznie jednak wystąpiło 10 zespołów. Byli to: Chór Kameralny VOX SANCTAE MARGARITAE z Dębna – dyrygent: Paweł Grabczyński, Chór Parafii Trójcy Przenajświętszej GAUDETE z Mielca – dyrygent: ks. Piotr Plata, Chór Mieszany ZCK CANTANDO CANZONI ze Stróż – dyrygent: Dawid Nawalaniec, Chór Mieszany ZEW GÓR z Łącka – dyrygent: Marcin Wnęk, Podkarpacki Chór Męski z Rzeszowa – dyrygent: Grzegorz Oliwa, Parafialny Chór Mieszany z Janowic – dyrygent: Sławomir Łazarek, Chór Kameralny ALBA CANTANS z Rzeszowa – dyrygent: Kornelia Ignas, Parafialny Chór Mieszany CANTORES SANCTI JACOBI z Powroźnika – dyrygent: Dawid Nawalaniec, Chór Kameralny VOX CORDIS z Bystrej Podhalańskiej – dyrygent: Monika Smętek oraz Chór Mieszany SCHOLA CANTORUM MAXIMILIANUM z Józefowa (k/Warszawy) – dyrygent: Zbigniew Siekierzyński. Poza konkursem na Mszy św. na zakończenie Festiwalu śpiewał też Chłopięcy Chór Katedralny PUERI CANTORES TARNOVIENSES, dyrygowany przez niżej podpisanego.

Wszystkie chóry po przyjeździe do Tarnowa zgłaszały się w biurze Festiwalu, które mieściło się w Diecezjalnym Studium Organistowskim w Tarnowie. Tam otrzymywały foldery festiwalowe dla wszystkich chórzystów, plakat Festiwalu oraz przewodnika (byli to uczniowie Diecezjalnego Studium Organistowskiego w Tarnowie), który dbał o to, aby chór zdążył wszędzie na czas i wiedział o wszystkim, co dotyczyło jego uczestnictwa w Festiwalu. W Studium Organistowskim chóry miały także przydzieloną dla siebie salę, gdzie mogły się rozśpiewać i przygotować do występu.

Przesłuchania konkursowe rozpoczęły się o 9.30 w kościele Matki Bożej Fatimskiej w Tarnowie, znajdującym się ok. 150 metrów od Studium Organistowskiego, a prowadzili je studenci Aleksandra Łabno oraz Karol Płonka – absolwenci Diecezjalnego Studium Organistowskiego w Tarnowie. Po zaprezentowaniu swojego programu konkursowego chóry zostawały w kościele, by posłuchać innych zespołów. W kościele pojawiło się też wielu melomanów, któ-

rzy przybyli do świątyni, by posłuchać różnorodnych prezentacji. Po zakończonych przesłuchaniach o godz. 13.00 jury udało się na obrady, natomiast wszystkie chóry na obiad do stołówki przy Domu Studenta Akademii Nauk Stosowanych w Tarnowie.

Następnym punktem w programie Festiwalu było spotkanie dyrygentów chórów biorących udział w Festiwalu z jurorami w sali prób chóru katedralnego PUERI CANTORES TARNOVIENSES o godz. 16.00. Dyrygenci mogli wysłuchać ogólnych uwag związanych z przedpołudniowymi prezentacjami ich zespołów, a w drugiej części spotkania mogli również indywidualnie porozmawiać na temat swojej prezentacji w czasie festiwalowych przesłuchań konkursowych. Spotkania tego typu stanowią nieocenioną wartość dla ciągłego podnoszenia poziomu wykonawczego zespołu i zawsze cieszą się dużym zainteresowaniem.

Chóry natomiast zgromadziły się przy katedrze i o godz. 16.45 weszły do katedry, zajmując miejsca nie „chórami”, ale „głosami”. O godz. 17.00 rozpoczęła się wspólna próba śpiewów, które później wykonano chóralnie w czasie Mszy św. o godz. 18.00 jako wykonanie zespołowe 350 śpiewaków.

Uroczystej Mszy św. na zakończenie Festiwalu przewodniczył JE ks. bp Andrzej Jeż – biskup tarnowski wraz z księżmi opiekunami, którzy przybyli z chórami. Asystę stanowili uczniowie Diecezjalnego Studium Organistowskiego

w Tarnowie, czuwał nad nią ks. dr hab. Stanisław Garnczarski – profesor UPJP II i ceremoniarz katedralny. W homilii pasterz diecezji tarnowskiej zwrócił uwagę na potrzebę troski o piękną liturgię, a szczególnie śpiewu liturgicznego. Dziękował też wszystkim obecnym za trud, który podejmują, śpiewając w chórach. Wyczuwalna była podniosła atmosfera płynąca z celebracji Najświętszej Ofiary, także i dzięki śpiewom, które wszystkie chóry

Chór Mieszany SCHOLA CANTORUM MAXIMILIANUM
z Józefowa – laureat I nagrody

wykonały wspólnie. Były to: na wejście: *Panie przed Twoim* (S. Moniuszko), części stałe: *Missa „De Angelis”* (śpiew gregoriański), *Wierzę* (W. Lewkowicz), śpiew przed Ewangelią: *Alleluja* (J.M. Gładysz), przygotowanie darów: *Ubi caritas* (J. Berhier), komunika: *Anima Christi* – antyfona gregoriańska, utwór organowy, uwielbienie: *Canticorum jubilo* (G.F. Haendel) i po rozestaniu: *Laudate Dominum* (Gounod/Pasionek). Na organach grał organista katedralny Sławomir Barszcz, a całością dyrygował niżej podpisany.

Po Mszy św. przyszedł czas na ogłoszenie wyników i koncert laureatów. Konferansjerzy poprosili najpierw o mój głos jako dyrektora Festiwalu. Podziękowano wszystkim zaangażowanym w przygotowanie i przeprowadzenie Festiwalu. Następnie do mikrofonu został poproszony przewodniczący jury, ks. prof. Andrzej Zajac, który ogłosił wyniki Festiwalu.

W kategorii chórów mieszanych wyróżnienie otrzymali: Parafialny Chór Mieszany CANTORES S. JACOBI z Powroźnika oraz Chór Mieszany ZCK CANTANDO CANZONI ze Stróż – dyrygentem obu zespołów jest Dawid Nawalaniec, III miejsce i nagrodę w wysokości 1050 zł otrzymał Parafialny Chór Mieszany z Janowic – dyrygent: Sławomir Łazarek; II miejsce i nagrodę w wysokości 1500 zł zdobył Chór Mieszany ZEW GÓR z Łącka – dyrygent: Marcin Wnęk, a I miejsce i nagrodę w wysokości 2000 zł otrzymał Chór Mieszany SCHOLA CANTORUM MAXIMILIANUM z Józefowa – dyrygent: Zbigniew Siekierzyński.

W kategorii chórów kameralnych wyróżnienie otrzymał Chór Parafii Trójcy Przenajświętszej GAUDETE z Mielca pod kierunkiem ks. Piotra Platy; III miejsce i nagrodę w wysokości 1050 zł zdobył Chór Kameralny VOX CORDIS z Bystrej Podhalańskiej – dyrygent: Monika Smętek; II miejsce i nagrodę w wysokości 1500 zł otrzymał Chór Kameralny VOX SANCTAE MARGARITAE z Dębna – dyrygent: Paweł Grabczyński, a I miejsce i nagroda 2000 zł przypadły Chórowi Kameralnemu ALBA CANTANS z Rzeszowa pod kierunkiem Kornelii Ignas.

W kategorii chórów jednorodnych wystąpił tylko jeden zespół i to on zdobył I miejsce i nagrodę 2000 zł – Podkarpacki Chór Męski z Rzeszowa – dyrygent: Grzegorz Oliwa. Wszystkie nagrody, dyplomy oraz upominki dla każdego chóru, ufundowane m.in. przez Biuro Promocji Miasta Tarnowa, wręczał JE ks. bp Andrzej Jeż.

Po wręczeniu nagród chóry, które zdobyły pierwsze miejsca w swoich kategoriach, a więc z Rzeszowa i z Józefowa, zaśpiewały po jednym utworze dla wszystkich zebranych w katedrze tarnowskiej. Na zakończenie wszystkie chóry wspólnie zaśpiewały *Gaude Mater Polonia*. Nie mogło się oczywiście obejść bez pamiątkowych zdjęć m.in. z ks. biskupem.

Kolejna, tak długo wyczekiwana, VII już edycja Ogólnopolskiego Festiwalu Chórów SACRA ECCLESIAE CANTIO – Tarnów 2023 przeszła do historii. Trzeba tu zaznaczyć, że organizatorzy mieli duże obawy, czy to jest odpowiedni czas na organizowanie tego typu wydarzenia, czy chóry przyjadą, w jakiej są kondycji artystycznej, ale i personalnej. Festiwal rozwiął te wątpliwości i pokazał, że trzeba nadal promować, animować, zachęcać i robić wszystko, by ten skarb muzyki sakralnej mógł nadal rozbrzmiewać zarówno w liturgii, jak i poza nią. Muzyka sakralna jest bowiem tą dziedziną sztuki, którą nie tylko możemy zachwycać, ale także – uprawiając ją – innych ewangelizować.

Trzeba podziękować wszystkim osobom, dzięki którym VII edycja mogła – po 5-letniej przerwie – dojść do skutku. Finansowo Festiwal wsparli JE ks. bp Andrzej Jeż, Prezydent Miasta Tarnowa Roman Ciepiela, Starosta Tarnowski Roman Łu-

carz, a także Województwo Małopolskie – za co organizatorzy są bardzo wdzięczni. Podziękowania należą się także zarówno ks. proboszczowi katedry Adamowi Nicie, jak i ks. proboszczowi sanktuarium Matki Bożej Fatimskiej Pawłowi Górskiemu za możliwość przeprowadzenia przesłuchań oraz Msze św. i koncert laureatów w katedrze. Słowa uznania trzeba skierować do p. Sławomira Barszcza – organisty katedralnego – za jego posługę muzyczną w czasie Mszy św. kończącej Festiwal. Wdzięczność należy się także uczniom Diecezjalnego Studium Organistowskiego w Tarnowie za pomoc organizacyjną. Wszystkim, którzy w jakikolwiek sposób przyczynili się do organizacji Festiwalu, niech Bóg sam wynagrodzi.

*Ks. dr Grzegorz Piekarczyk
– dyrektor Festiwalu*

* * *

*Zza kontuaru...
...i ambony*

30 września w czasie Mszy św. na zakończenie VII Ogólnopolskiego Festiwalu Chórów SACRA ECCLESIAE CANTIO – Tarnów 2023 ks. bp Andrzej Jeż skierował w czasie homilii słowa do wszystkich chórów zebranych w katedrze. Warto się w nie wczytać.

Drodzy Bracia w kapłaństwie!
Szanowni uczestnicy VII Ogólnopolskiego Festiwalu Chórów!
Umiłowani Siostry i Bracia w Chrystusie!

W psalmie responsoryjnym dzisiejszej liturgii słowa została wyrażona głęboka potrzeba uwielbienia Boga, kierowania ku Niemu swej duszy: „Ku Tobie, Panie, wznoszę moją duszę, mój Boże. Daj mi poznać Twoje drogi, Panie, naucz mnie chodzić Twoimi ścieżkami [...] Boże i Zbawco, w Tobie nam nadzieję”. Takie pragnienie wrywa się z naszych serc, ilekroć stajemy wobec niezgłębionej wielkości, potęgi i chwały Bożej. Intu-

icyjnie wyczuwamy, iż same słowa to zbyt mało, aby sprostać temu, co w takiej sytuacji chce wyrazić nasze wnętrze. Sięgamy zatem po szczególnie w swoim wyrazie nośnik, jakim dla treści jest muzyka i śpiew. One nadają naszej modlitwie nie tylko inne brzemienie, ale także wzbogacają ją o nową siłę.

Czym są w świetle psalmów muzyka i śpiew wykonywane ku chwale Bożej? Z pewnością są one entuzjastyczną odpowiedzią człowieka wierzącego, który doświadczył wielkości otrzymanych od Boga darów – nade wszystko daru zbawienia. Przed chwilą słuchaliśmy pięknego poetyckiego hymnu z Listu św. Pawła do Filipian (2,6-11). Hymn ten ukazuje uniżenie Jezusa Chrystusa i zachęca do naśladowania Jego pokory. Najpierw Chrystus rezygnuje z należnego Mu z natury splendoru bóstwa i unia się aż po upokorzenie śmierci krzyżowej. Pokazuje w ten sposób, że jest prawdziwym człowiekiem i naszym odku-

picielem, prawdziwie i w pełni uczestniczy w naszej ludzkiej rzeczywistości cierpienia i śmierci. Następnie hymn ukazuje paschalną chwałę Chrystusa, który po śmierci na nowo objawia się w blasku swojego boskiego majestatu. To wywyższenie przejawia się nie tylko w tym, że Chrystus zasiada po prawicy Boga, ale otrzymuje też „imię ponad wszelkie imię”. Chóralne wyznanie wiary nieba, ziemi i podziemi, składających hołd, jest jasne i wyraźne: „Jezus Chrystus jest Panem – ku chwale Boga Ojca” (Flp 2,11). Entuzjastyczne wyznanie wiary sprawia, że człowiek potrafi aktywnie włączyć się w ziemską liturgię, gdyż w niej ma możliwość celebrowania wielkich misterii zbawienia. Przeżywanie tej liturgii stanowi dla niego źródło duchowej świeżości, ale także i tęsknoty za niezmaconym niczym dobrem i pięknem kontemplowanym w Bogu.

Możemy postawić sobie pytanie: czy śpiew, muzyka, przede wszystkim zaś muzyka liturgiczna mają wpływ na naszą duchowość i na naszą zdolność kontemplacji Boga?

Święty Jan od Krzyża zauważa, że człowiek kontemplując, poznaje Boga nie drogą zmysłową, ale dzięki doświadczeniu woli. Muzyka i śpiew działają zaś i są przyswajane poprzez zmysł słuchu. Mamy świadomość tego, że człowiek jest jednością psychofizyczną, w obrębie której zachodzi wzajemne przenikanie się doświadczeń fizycznych i duchowych. Wpływ muzyki na przeżycia religijne jest znany od wieków. Nawet w kulturach prymitywnych muzyka – wykorzystująca zwłaszcza instrumenty perkusyjne wybijające specyficzny rytm – wprowadza w swoiste go rodzaju trans czy ekstazę religijną.

Biblia również przywołuje wiele przykładów wykorzystywania muzyki dla celów kultowych i modlitewnych. Najwymowniejszym przykładem w tym zakresie jest Księga Psalmów. W liturgii Kościoła katolickiego to właśnie śpiew psalmu responsoryjnego jest tą częścią liturgii słowa, która nosi charakter modlitewnej medytacji; jest wejściem w dialog z Bogiem, który przemawia do nas słowami czytań mszalnych. Śpiew pomaga zadomowić się słowu Bożemu w sercu i umyśle słuchającego. Niekiedy łatwiej jest także zapamiętać słowa Pisma Świętego, poznając je poprzez daną pieśń liturgiczną czy też utwór muzyczny oparty na tekście biblijnym.

To prawda, że raczej trudno jest zagłębić się w kontemplację Boga, będąc w licznej wspólnotie wiernych uczestniczących we Mszy św. Niewątpliwie jednak odpowiednia muzyka i śpiew wykonywany podczas sprawowania liturgii potrafią uwznieślić słuchacza, a także skierować jego umysł i serce ku Bogu. Są zatem w jakimś zakresie pomostem prowadzącym ku kontemplacji Boga.

Muzyka sakralna wpływa także na stan naszego ducha, dokonując w nim niejako harmonijnej kompozycji. Właśnie pojęcie „harmonii” jest jednym z podstawowych pojęć muzycznych. Oznacza współbrzmienie dźwięków.

Mówiąc o „harmonii”, odnosimy to pojęcie również do ładu panującego w świecie, w którym z matematyczną dokładnością działają prawa fizyki. Ciekawą intuicję połączenia harmonii wszechświata z harmonią muzyczną miał angielski katolik, czciciel Chrystusa Eucharystycznego, profesor Oxfordu i zarazem znany pisarz John Ronald Tolkien (1892-1973). W jednej ze swoich

książek (*Silmarillion*) porównał dzieło stworzenia świata przez Boga do rozwijania przez Niego pięknego muzycznego tematu, poprzez który następował akt kreacji. Zaś działanie Złego było według niego wprowadzeniem rażącego dysnansu do tej harmonijnej Bożej melodii.

O „harmonii” mówimy także w odniesieniu do uporządkowanych relacji międzypersonalnych i w odniesieniu do ludzkiego wnętrza, jeśli panuje w nim harmonijny porządek. W obecnych czasach, pełnych zgiełku, zamętu i chaosu, to właśnie m.in. odpowiednia muzyka może pomóc przywrócić nam wewnętrzną harmonię i równowagę; może być swoistym preludium do wewnętrznego wyciszenia się, które później otwiera nas na kontemplację Boga.

Bez wątpienia zatem śpiew i muzyka sakralna mają wpływ na naszą duchowość i zdolność kontemplacji Boga. Muzyka może prowadzić ku kontemplacji, zaś sama kontemplacja czy też głęboka religijność może rodzić muzykę. Dowodem tego jest dorobek z twórców muzyki sakralnej. Ich kompozycje odkrywają przed nami poruszające piękno muzyki wielbiącej Boga i skłaniającej do tego słuchacza.

Mówiąc o wpływie muzyki sakralnej na duchowość chrześcijańską, a także o duchowości, która wypowiada się poprzez muzykę i śpiew, nie można nie wspomnieć o roli chóralu gregoriańskiego. Sobór Watykański II nazywa chór „śpiewem własnym Kościoła Rzymskiego [...], któremu przysługuje honorowe pierwszeństwo – jako formie modlitwy i jako muzycznej sztuce sakralnej”. Chór gregoriański ciągle inspiruje naszą duchowość, pod-

nosi ku Bogu; inspiruje także kompozytorów i wykonawców muzyki.

Muzyka sakralna stanowi skarbiec nieocenionej wartości. Ten skarbiec należy strzec, poznawać i wzbogacać o nowe godne dzieła. Nasza troska winna wyrażać się także poprzez przestrzeganie przepisów liturgicznych, spośród których są i te regulujące kwestię muzyki i śpiewu w liturgii. Owa wierność jest bardzo ważna, gdyż wprowadza w świętą przestrzeń liturgii harmonię i chroni ją przed chaosem. Podkreśla także jedność Kościoła powszechnego; umacnia wzajemną więź wszystkich członków Kościoła, którzy gromadzą się na sprawowaniu tej samej liturgii. Sumienne przestrzeganie przepisów i wskazań z pewnością wymaga nieco pokory, gdyż trzeba nieraz uznać ich wyższość nad własnym punktem widzenia czy upodobaniem. Nie bez kozery jednak dyscyplina kościelna była i jest postrzegana jako niezwykle ważna i pożyteczna.

Umiłowani w Chrystusie! Ostatecznie każda wierność wynika z miłości. Niech zatem rośnie w nas siła miłości, która będzie motywowała naszą wierność wobec Boga, wobec własnego sumienia i wobec innych ludzi. Niech miłość motywuje również naszą wierność wobec liturgii i pobudza troskę o jej harmonię i piękno. Śpiew Kościoła także wynika ostatecznie z miłości. „*Cantare amantis est* – śpiewanie to sprawa miłości” – mówił św. Augustyn. Niech dzięki Bożej łasce i naszej pełnej miłości odpowiedzi na nią całe nasze życie staje się pieśnią miłą Bogu; pieśnią ludzi zbawionych. Amen.

ks. bp Andrzej Jeż
– Biskup Tarnowski

* * *

PLURIMOS ANNOS!

21 września 2021 roku w Katedrze Gliwickiej **dr Jan M. Gładysz**, emerytowany i wieloletni organista w Bazylice Mniejszej w Tuchowie, członek Diecezjalnej Komisji Muzyki Kościelnej Kurii Diecezjalnej w Tarnowie, wieloletni wykładowca w Diecezjalnym Studium Organistowskim w Tarnowie, dyrygent i kompozytor otrzymał Medal Stowarzyszenia Polskich Muzyków Kościelnych *Per musicam ad fidem*. Laudację z tej okazji wygłosił ks. prof. Antoni Reginek z Katowic.

* * *

Prezydent RP Andrzej Duda odznaczył także Medalem Złotym za długoletnią służbę **ks. dr. hab. Stanisława Garnczarskiego, prof. UPJPII**, wykładowcę także w Diecezjalnym Studium Organistowskim w Tarnowie jak również członka Diecezjalnej Komisji Muzyki Kościelnej Kurii Diecezjalnej w Tarnowie. Medal wręczył podczas uroczystej inauguracji 16 października 2023 roku Minister Edukacji i Nauki, prof. Przemysław Czarnek.

*Czcigodny Laureaci!
Niech Pan Bóg za Waszą postugę obdarza
Was zdrowiem, wszelką pomyślnością,
a nade wszystko bogactwem swej łaski.
Do życzeń dołączają się także wszyscy
Muzycy Kościelni Diecezji Tarnowskiej!*

„*HOSANNA*”

Wydawca:

Wydział Muzyki Kościelnej
Kurii Diecezjalnej w Tarnowie,
Wydawnictwo Diecezji
Tarnowskiej „Biblos”

Adres redakcji:

Ul. Piłsudskiego 6
33-100 Tarnów
tel. 14 631 73 48; kom. 606 332 134
e-mail: muzyka@diecezja.tarnow.pl
<http://www.muzyka.diecezja.tarnow.pl>

Zespół redakcyjny:

Ks. dr Grzegorz Piekarczyk – red. naczelny, mgr Sławomir Barszcz, mgr Paweł Pasternak,
mgr Damian Sowa, Łukasz Tryba, Foto: arch. (m.in.)

Godziny przyjęć stron w Wydziale:

poniedziałek – piątek: 8.30-12.00
(II piętro, pok. 2.13)

Skład i druk: BIBLOS

plac Katedralny 6
33-100 Tarnów, tel. 14 621 27 77
<http://www.biblos.pl>

ORGANISTA... WIERSZEM!!!

Boże Narodzenie

*Rok za rokiem ucieka!
Święta też się zmieniają!
Czas płynie tak, jak rzeka!
Liturgii rok oddają!*

*Na świecie zawieruchy!
Czas pokoju niepewny!
Tu Dziecina, pieluchy!
Gwiazdy znak podniebny!*

*Cisza, stajenką licha!
Żłóbek, a w nim jest Dziecię!
Płacz, kwili i wzdycha!
Jestem dziś na tym świecie!*

*Przynoszę wszystkim pokój!
Miłość i pojednanie!
Niech zapanuje spokój!
A przemoc niech ustanie!*

*Zasiądź przy wspólnym stole!
Weź do ręki opłatek!
Dzisiaj w rodzinnym kole!
Jest zgoda i dostatek!*

*Jezu! Błogosław wszystkim!
W tę noc świętą i białą!
Nieznajomym i bliskim!
Zbawienie dziś nastąpi!*

*Niech Boże Narodzenie!
Pokoju przyniesie czas!
W sercach wszystkich drgnienie!
Jezu błogosław dziś nas!*

A.K.

Nowy Rok 2024

*Życie się rozpoczęło!
Lata je wyznaczają!
Coś skończyło, zaczęło!
Wieki, historię znają!*

*Rok odchodzi, przychodzi!
Pory roku zmieniają!
Ludzie starsi i młodzi!
Na globie się zjawiają!*

*Czas się też kołem toczy!
Coraz większa technika!
Człowiek przeciera oczy!
Coś się pojawia, znikają!*

*Konsumpcjonizm się wkrada!
Podziały i selekcje!
Powiedzieć to wypada!
Potrzebne rekonstrukcje!*

*Ujawniają wroźbici!
Straszą nas ludzkość wszelką!
Twierdząc, że są niezłobici!
I mają władze wielką!*

*Ciągle walczą o pokój!
A wojnę pokazują!
Ludziom potrzebny spokój!
A nie jak się mordują!*

*Nowy Rok już nadchodzi!
Kłátwom niech kres położy!
Chrystus na świat przychodzi!
Jezu! Tyś jest Syn Boży!*

*Zdrowia, pomyślności!
Dla wszystkich na tym globie!
Optymizmu! Radości!
Tego dziś życzę Tobie!*

*Niech pośród zawieruchy!
Burz, złości, zawiłych dróg!
Przyjdzie rok pełen skruchy!
A władcą będzie sam Bóg!*

A.K.

* * *

Pastor uradował się, widząc w kościele grupę żołnierzy. – No, mój synu – pyta po nabożeństwie – czemu to dzisiaj przyszlście do kościoła? – Bo nie wyczyściliśmy dobrze broni” – pada odpowiedź.

* * *

Na uroczystość ślubu pastor wybrał pieśń: „Miejcie, dzieci, bojaźń przed Bogiem”. Zakrystianin zapisał na tablicy numery zwrotek: „Miejcie dzieci przed ślubem 1-2, po ślubie 3-6”.

Był wigilijny wieczór. Nasz wnuczek Carlos (5 lat) wybrał się z nami po raz pierwszy na nocne nabożeństwo. Oczywiście najbardziej zainteresowały go jasełka, a wśród występujących w nich postaci przebrani za pasterzy chłopcy w wielkich kapeluszach i z kijami pasterskimi w ręku. Kiedy pasterze powoli zaczęli wychodzić, małe dziecko zapytał na cały głos: – Babciu, czy kowboje jeszcze wrócą?

* * *

¹ Humor zacytowano z: Aloys von Euw, *Ach, ten personel naziemny*, Kraków 1995, s. 16, 17 i 19.

* * *

*Propozycje pieśni na niedziele i dni świąteczne:
grudzień 2023 – luty 2024*

I Niedziela Adwentu

W. Niebios, roś spuście
P. Przyjmij o Najświętszy Panie
K. Panie, pragnienia ludzkich serc
U. Jezusowi cześć i chwała
Z. Przyjdź, Panie Jezu
Adoracja Najświętszego Sakramentu:
- Pan zstąpił z nieba
- Jeden chleb
- Grzechem Adama
- Jezu w Hostii utajony

Niepokalane Poczcie NMP

Z. Witaj, święta i poczęta
P. Matko niebieskiego Pana
K. Daj mi Jezusa
U. Chrystus Pan karmi nas
Z. Błogosławiona jesteś, Maryjo

II Niedziela Adwentu

W. Oto Pan przybywa
P. W tym świętym czasie oczekiwania
K. Przybądź, Panie
U. Dziękuję, o Panie
Z. Przyjdź, Panie Jezu

III Niedziela Adwentu

W. Głos wdzięczny z nieba
P. Czekam na Ciebie Jezu mój
K. Jam jest chlebem żywym
U. Jezusowi cześć i chwała
Z. Zdrowaś bądź Maryja

IV Niedziela Adwentu

W. Archanioł Boży Gabryjel
P. Mądrości, która
K. Panie, pragnienia ludzkich serc
U. Oto Święte Ciało Pana
Z. Matko Odkupiciela

Narodzenie Pańskie – pasterka

W. Wśród nocnej ciszy
P. Przybieżeli do Betlejem
K. Jezusa narodzonego
Gdy się Chrystus rodzi
U. Cicha noc
Z. Tryumfy Króla Niebieskiego

Narodzenie Pańskie – Msza św. w dzień

W. Dzisiaj w Betlejem
P. Wesołą nowinę

K. Gdy się Chrystus rodzi
U. Anioł Pasterzom mówił
Z. Bóg się rodzi

Święto Św. Szczepana

W. Mizerna, cicha stajenka
P. W żłobie leży
K. Jezusa narodzonego
U. Przybieżeli do Betlejem
Z. A wczora z wieczora

Niedziela Świętej Rodziny

W. Lulajże Jezuniu
P. Przybieżeli do Betlejem
K. Do szopy, hej pasterze
U. Cicha noc
Z. W żłobie leży

Świętej Bożej Rodzicielki

W. Nowy rok bieży
O Stworzycielu Duchu, przyjdź
P. Przybieżeli do Betlejem
K. Z narodzenia Pana
U. Gdy śliczna Panna
Z. Bóg się rodzi

Objawienie Pańskie

W. Mędrcy świata
P. Jezusa narodzonego
K. Pójdźmy wszyscy do stajenki
U. Ach, ubogi żłobie
Z. O Gwiazdo Betlejemska

Święto Chrztu Pańskiego

W. Przez chrztu świętego
P. Com przyrzekł Bogu
K. Przystąpmy do szopy
U. O Gwiazdo Betlejemska
Z. Tryumfy Króla Niebieskiego

II Niedziela Zwykła

W. Być bliżej Ciebie chcę
P. Przyjmij Ojcze, Hostię białą
K. Jezusa ukrytego
U. Niechaj z nami będzie Pan
Z. Pokładam w Panu ufność mą

III Niedziela Zwykła

W. Pokładam w Panu ufność mą
P. Z rąk kapłańskich
K. Pan wieczernik przygotował
U. Skosztujcie i zobaczcie
Z. Ojciec nam powierzył Słowo

IV Niedziela Zwykła

W. Chrystus, Chrystus, to nadzieja cała nasza
P. O Panie, Tyś moim Pasterzem
K. O mój Jezu, w Hostii skryty
U. Będę Cię wielbił mój Panie
Z. Podnieś rękę Boże Dziecię

Ofiarowanie Pańskie

W. Gdy się Chrystus rodzi
Na procesję ze świecami – Tron twój, Syjonie
P. Ach, witajże pożądana
K. Z nieba wysokiego
U. Tryumfy Króla niebieskiego
Z. Podnieść rękę Boże Dziecię

V Niedziela Zwykła

W. Boże lud Twój
P. Przyjmij o Najświętszy Panie
K. Ja wiem, w kogo ja wierzę
U. Duszo Chrystusowa
Z. Niechaj z nami będzie Pan
Adoracja Najświętszego Sakramentu:
- Zróbcie mu miejsce
- Cóż Ci Jezu damy
- Bądź mi litościw, Boże
- Pobłogosław, Jezu drogi

VI Niedziela Zwykła

W. Boże mocny, Boże cudów
P. Wszystko Tobie
K. Panie, pragnienia ludzkich serc
U. O Boże, dzięki Ci składamy
Z. Po górach, dolinach

* * *

(Propozycje pieśni na II kwartał roku liturgicznego – marzec-maj 2024 r. – będą podane na stronie Wydziału Muzyki Kościelnej w linku: *Pismo Hosanna i Maestro*)

* * *

MUZYCZNE NOWOŚCI WYDAWNICZE

„**ŚPIEWAJCIE PANU – materiały nutowe dla chórów**” – to „nowa” seria wydawnicza skierowana do wszystkich organistów, dyrygentów i chórmistrzów działających w naszej diecezji (i nie tylko). Seria zawiera bowiem nieskomplikowane utwory chóralne z przeznaczeniem dla zespołów wielogłosowych działających w parafiach. Jest ona w zasadzie wznowieniem wydań przygotowywanych na powielaczach przez ks. prof. Kazimierza Pasionka.

Ukazały się już: zeszyt I – *Kolędy a capella na chór mieszany* oraz zeszyt II – *Kolędy z towarzyszeniem organów na chór mieszany*. W przygotowaniu są następne zeszyty m.in. zawierające śpiewy wielkopostne i wielkanocne.

Zeszyty można nabyć w sklepach Biblos.

Spis treści:	
* Od Redakcji	1
* Z życia diecezji	2
* Nekrologi	4
* Informacje: Rekolekcje dla organistów	5
* Informacje: Zapisy do DSO w Tarnowie	6
* Pytania: Uczestnictwo w rekolekcjach	7
* J.M. Gładysz – Głosa w psalmie responsoryjnym	8
* Ł. Tryba – Bóg i wielcy kompozytorzy – Roman Berger	17
* P. Pasternak – Organy w parafii Słopnice	20
* Postscriptum: Słowo do parafian o nowych organach piszczałkowych	23
* ks. G. Piekarcz – Sprawozdanie z VII Ogólnopolskiego festiwalu Chóralnego SEC – Tarnów 2023	25
* Z za kontuaru: ks. bp Andrzej Jeż – homilia	29
* Jubileusze i nagrody	32
* Organista wierszem	33
* Humor	34
* Propozycje pieśni: XII 2023 – II 2024	34
* Muzyczne nowości	36

Zachęcamy do zakupu Kalendarza Organowego Diecezji Tarnowskiej na 2024 rok,
Format A3, ścienny, 12 stron ilustrowanych fotografiami organów
z terenu diecezji tarnowskiej. Dostępny będzie w Wydziale Muzyki Kościelnej,
Diecezjalnym Studium Organistowskim oraz w Wydawnictwie Biblos.

Kalendarz Organowy Diecezji Tarnowskiej 2024

*Nowe organy piszczalkowe
w parafii pw. św. Andrzeja Ap.
w Słopnicach wybudowane
przez firmę Dariusza Zycha
z Wołomina k/ Warszawy*

Diecezjalne Studium Organistowskie
im ks. K. Pasionka
ul. Dwernickiego 1, 33-100 Tarnów
606 332 134
14 62-24-222
e-mail: muzyka@diecezja.tarnow.pl
<http://www.muzyka.diecezja.tarnow.pl>

Diecezjalne Studium Organistowskie im. ks. K. Pasionka w Tarnowie

Diecezjalne Studium Organistowskie im ks. K. Pasionka w Tarnowie reaktywowano w 1965 roku z inicjatywy ks. bp. Jerzego Ablewicza i jest ono kontynuatorem szkoły organistowskiej działającej w latach 1837-1845, a następnie w latach 1888-1910 roku. Organizację Studium w powojennej rzeczywistości ks. abp J. Ablewicz polecił ks. Kazimierzowi Pasionkowi, który był dyrektorem szkoły przez czterdzieści lat (1965-2004).

Poprzez swoją działalność dydaktyczno-artystyczną Studium stawia sobie za cel przygotowanie odpowiednio wykwalifikowanych kadr ludzi do podjęcia w przyszłości posługi organisty i kantora.